ATEITIS

BALANDIS-APRIL 1984 VOL. LXXIV NO. 4

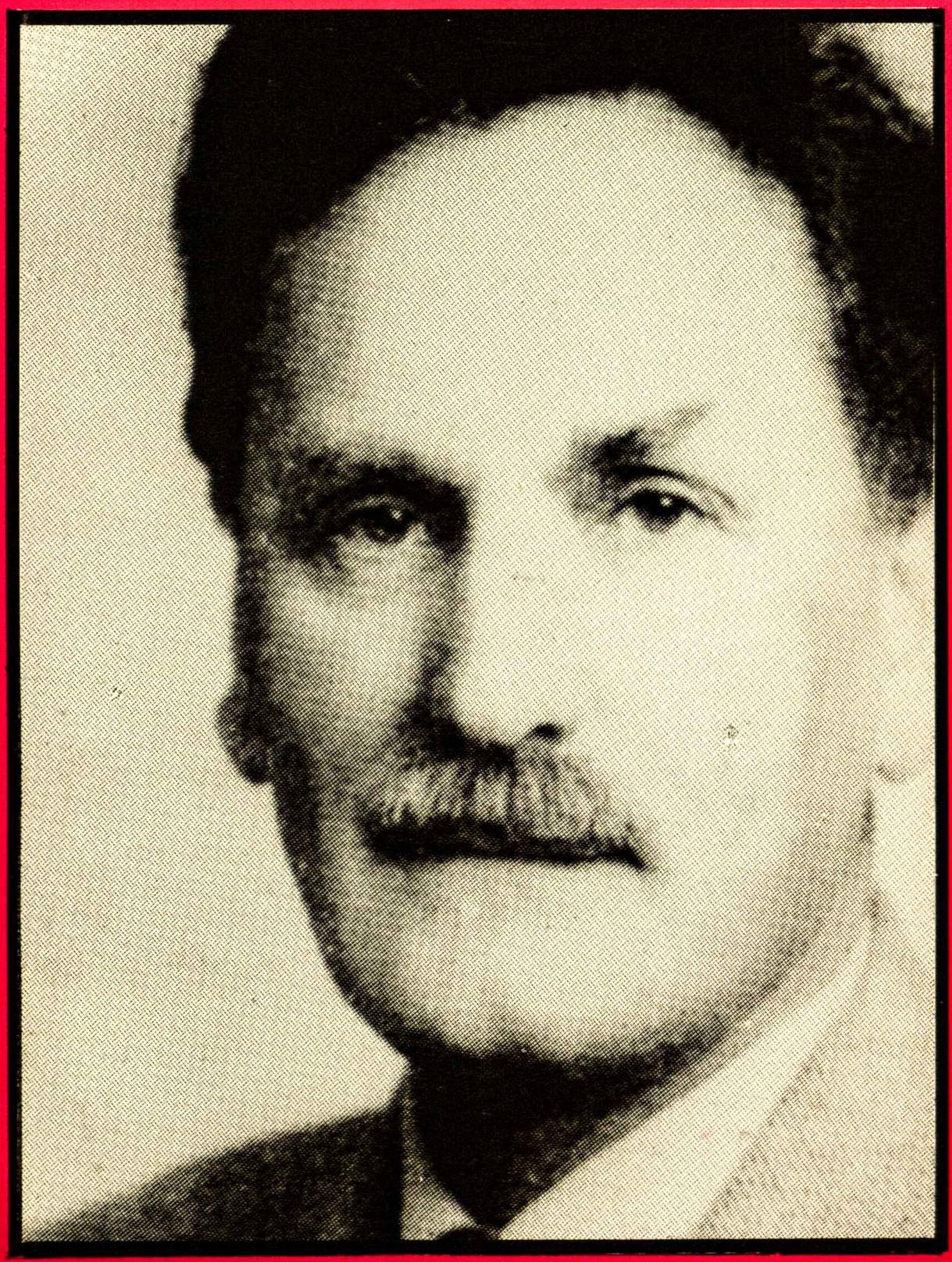

ATEITIS NO. 4

ATEITININKŲ FEDERACIJOS LEIDŽIAMAS KATALIKIŠKOS-LIETUVIŠKOS ORIENTACIJOS MĖNESINIS ŽURNALAS BALANDIS-APRIL 1984 VOL. LXXIV

Susimąstymas... Prof. J. Eretui iškeliavus anapus 109
Lietuvos legenda — Č. Grincevičius 110
Ar tremtis nekūrybiška — J. Eretas 113
Prof. J. Eretas apie įvairius asmenis 114
Prof. J. Ereto laidotuvės — M. Dambriūnaitė-Šmitienė, L. Sruoginytė 118
Arkiv. M. Reinio 100 metų gimimo sukaktį minint — G. Reinytė 120
Arkiv. M. Reinį prisimenant — kun. V. Bagdanavičius 123
Su kun. St. Yla atsisveikinant — P. Narutis 124
Fridolinas — F. Schillerio baladė (vertė A. Tyruolis) 125
Gintės Damušytės padėkos žodis 126
E. Kasaičio fotografijos 128
Tau šv. Kazimierai — Ses. M. Perpetua 130
Mirties ir gyvybės tema Cinzo romanuose — D. Bilaišytė 132
Svarstymai — R. Kubiliūtė 136
Lietuvio turtas — gimtoji kalba — B. Tamulynaitė 137
O kas tėvynėje? 138
VEIKLA 138

Šį numerį redagavo S. Petersonienė. Nuotraukos: A. Kubiliūtės (109), M. Šmitienės (113, 118), Z. Degučio (126), E. Kasaičio (128, 129, 135, 136).

VYRIAUSIA REDAKTORĖ: Stasė Petersonienė, 2534 West 40th Street, Chicago, IL 60632, USA. Tel.: (312) 847-1693

REDAKCINĖ KOLEGIJA: Rima Janulevičiūtė, Ramunė Kubiliūtė, Linas Palubinskas, Raminta Pemkutė, Arūnas Pemkus, Darius Polikaitis, Birutė Tamulynaitė, Arvydas Žygas.

TECHNIKINIS REDAKTORIUS: Jonas Kuprys

ADMINISTRATORIUS: Juozas Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago, IL 60629, USA. Tel.: (312) 434-2243.

Rankraščių kalbą taiso J. Masilionis. Viršelio antraštė Jono Kuprio.

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 12.00 dol.; garbės prenumerata — 20.00 dol., susipažinimui 9.00 dol.; kituose kraštuose — 9.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (7.00 dol.).

ATEITIS (USPS 035-440) — a magazine published monthly, except July and August, by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629 USA. Yearly subscription in the US and Canada $12.00. Single copy $1.50. Second class postage paid at Chicago, Illinois. © 1984 by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis. All rights reserved.

LIETUVOS NACIONALINĖ MARIJAUS DOVYDO BIBLIOTEKA

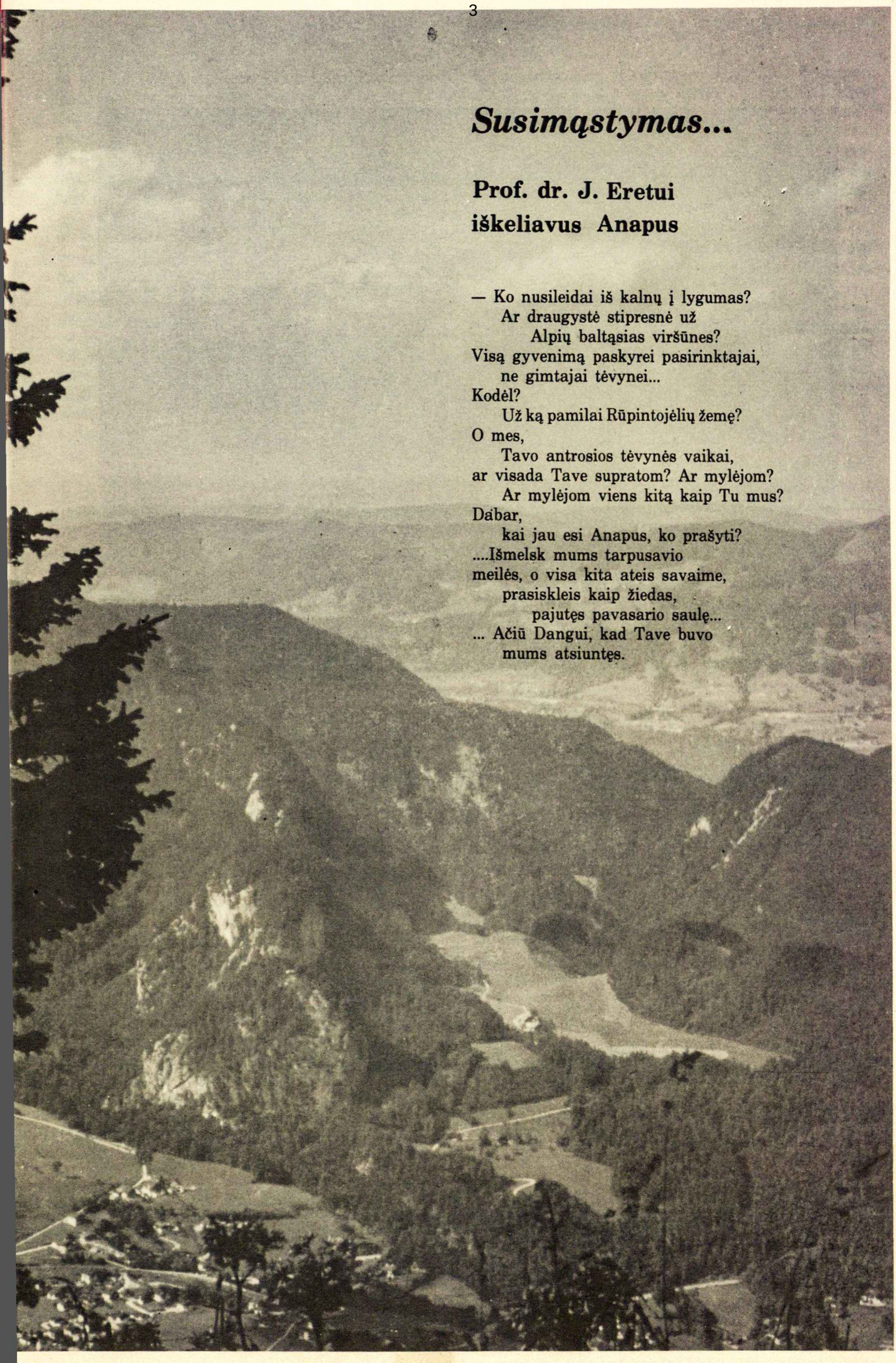

Susimąstymas...

Prof. dr. J. Eretui iškeliavus Anapus

— Ko nusileidai iš kalnų į lygumas?
Ar draugystė stipresnė už
Alpių baltąsias viršūnes?
Visą gyvenimą paskyrei pasirinktajai,
ne gimtajai tėvynei...
Kodėl?
Už ką pamilai Rūpintojėlių žemę?
O mes,
Tavo antrosios tėvynės vaikai,
ar visada Tave supratom? Ar mylėjom?
Ar mylėjom viens kitą kaip Tu mus?
Dabar,
kai jau esi Anapus, ko prašyti?
....Išmelsk mums tarpusavio
meilės, o visa kita ateis savaime,
prasiskleis kaip žiedas,
pajutęs pavasario saulę...
... Ačiū Dangui, kad Tave buvo
mums atsiuntęs.

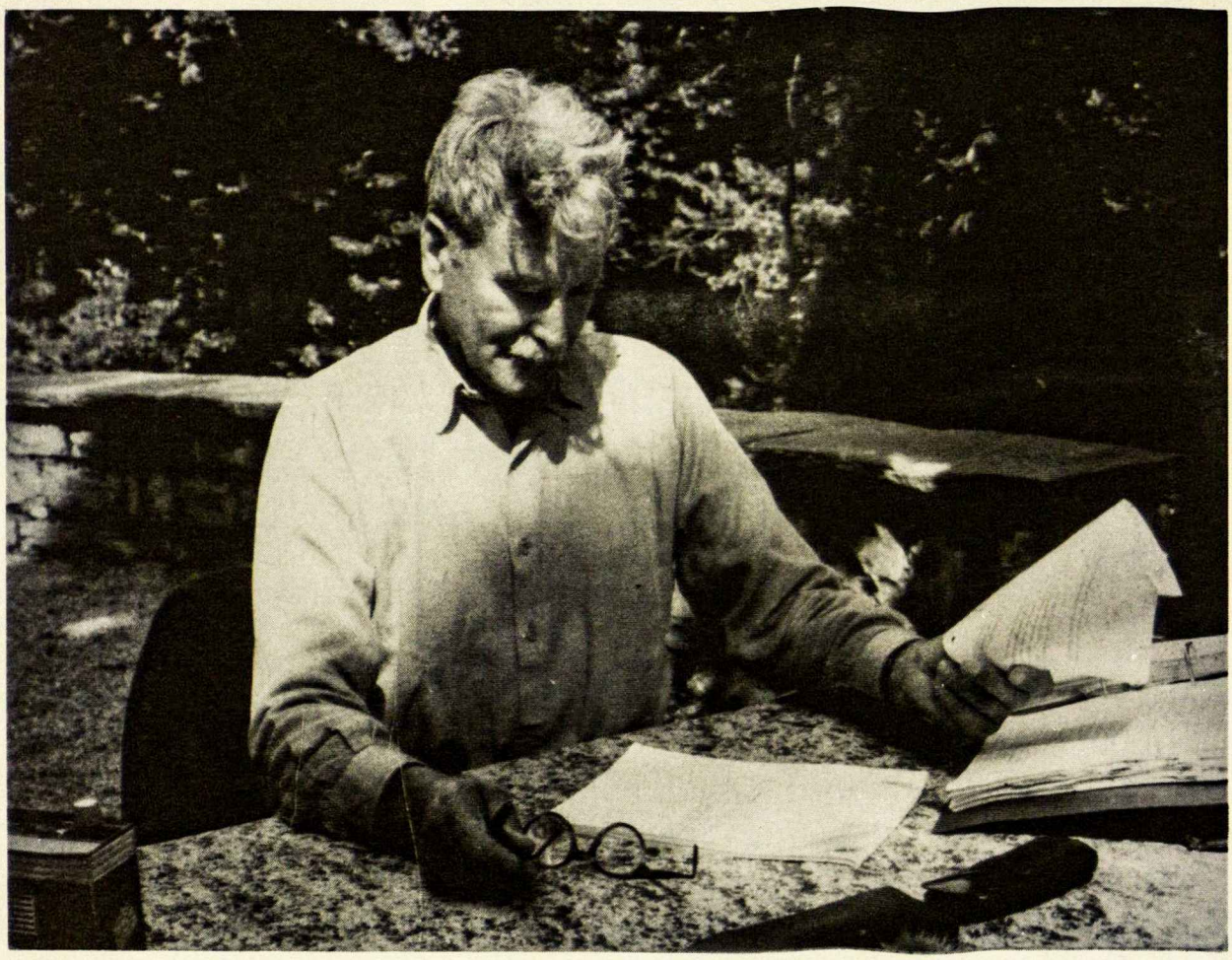

Prof. J. Eretas Šveicarijoje

LIETUVOS LEGENDA

Gėlės ant Juozo Ereto kapo

Česlovas Grincevičius

Gyvenime kartais pasitaiko nuostabių, nekasdienių įvykių, tenka sutikti ir nepaprastų žmonių, herojų. Tokie įeina į istoriją, apie juos kalbama iš kartos į kartą, ilgainiui jie virsta legendariniais asmenimis.

Laimingu atveju daug kam ir iš mūsų kartos teko būti liudininku, kartu darbuotis, būti nuolatinėje artumoje su tuo, kuris į mūsų istoriją įeis kaip legenda. Taip, tai profesorius daktaras Juozas Eretas, kuris kovo 13 dieną mirė savo tėviškėje, Bazely, Šveicarijoj, sulaukęs 87 metų.

Ar ne per daug hiperbolinis palyginimas, iškart pavadinti žmogų legenda, ar ne per daug pasakyta? Ir vis tik ne!

Įsivaizduokim tokį atsitikimą, palyginimą: kažkur toli, lauko pakrašty, vandalai užpuolė pravažiuojantį vežimą, įvertė į balą ir paliko. Žmonės eina, važiuoja, kas ten norės purvintis, traukti vežimą, padėti nelaimingajam. Bet štai, kaip evangelijoj, atsiranda gailestingas samarietis, užmiršta visus patogumus, brenda į purvą ir pakelia vežimą. Palyginimas dar nesibaigia. Jis turi ir kitą pusę: tas žmogus, kurio buvo vežimas, stokojo paprasčiausio dėkingumo. Vietoj pasakęs ačiū, gailestingąjį samarietį iškeikė, kad vežimą traukė ne iš tos pusės, pagaliau, kad tai nebuvo jo reikalas kištis ir po žodžio, kito gerajam pagelbininkui kirto į ausį. Gyvenime pasitaiko tokių žmonių. Eretas, kuris Lietuvos atveju buvo tas samarietis, gavo ir antausį.

Istoriją reikia pradėti nuo pradžios.

Anomis pirmomis nepriklausomybės dienomis, 1918 metais ir kiek vėliau, Lietuva buvo begalo suvargusi. Po 120 ir daugiau barbariškos rusų okupacijos iš gražios, didingos senų laikų Lietuvos buvo nieko nelikę. Nei mokyklų, nei mokslo židinių nei vadų. Visa, kas buvo geriausio, buvo išplėšta, išvežta, žmonės palikti beraščiai. 19 amžius pats tamsiausias mū-

sų istorijoj, kai priešingai, Vakarų Europa tam šimtmety padarė nepaprastą pažangą. Juk tai buvo išradimų amžius. To dar negana — Didysis karas pasirūpino sunaikinti ir tai, kas dar buvo likę, sudegino sodybas, nauji okupantai išplėšė ūkinius išteklius. Tokiai pradedančiai keltis Lietuvai skubiai reikėjo pagalbos, priemonių ir mokytų žmonių.

Vienas kitas jaunuolis, per jėgą siekęs aukštojo mokslo, dideliu vargu sugebėjo pasiekti universitetą Šveicarijoj. Tarp jų buvo ir klaipėdiškis Mykolas Ašmys. Idealus jaunuolis. Jis taip norėjo savo žiniomis padėti atsikeliančiai Lietuvai, bet jo liga buvo galingesnė, ir jis 1918 metų gale mirė. Prieš mirdamas savo gerą studijų kolegą Juozą Eretą išprašė, kad jo vietoj bent kokiems metams nuvyktų į Lietuvą ir kuo nors jai padėtų. Taip, Eretas mrštančiam draugui pažadėjo ir ištęsėjo. Tik ne metus, ne dvejus, bet iki pat savo gyvenimo paskutinės dienos, visus 65 metus. Atvyko, dirbo, sutapo su lietuviais, juos pamilo. Lietuva jam pasidarė antra tėvynė.

Atvyko iš Šveicarijos, gražiausio Europos krašto, kuris nematė nei karų, nei sugriovimo, kur švietimas pastatytas aukščiausiai gal visam žemės rutuly (nedideliam plote septyni universitetai). Atvykdamas išsižadėjo Paduvos (Italijoj) universiteto kvietimo, kur prieš akis buvo palankios sąlygos mokslinei karjerai ir patogios ekonominės perspektyvos. Lietuva — priešingai, nieko negalėjo jam pasiūlyti, nieko neturėjo. Šiandien „praktiškas" žmogui net sunku suprasti tokį ano jauno žmogaus „neviliojantį" pasirinkimą, kaip sunku teisingai suprasti ir šveicarišką šūkį „ištikimybė ir garbė".

buvo pulkininko K. Škirpos adjutantu. Prasideda aukštųjų mokyklų organizavimas, ir Eretas savo vakarietišku pasiruošimu tam darbui nepamainomas. Maža to, jis pasirodė ir kaip didelis jaunimo vadas. Savo idėjomis, sugebėjimu organizuoti, patraukti mases, pravesti didelio masto suvažiavimus, uždegančia iškalba patraukia minias. Todėl dar nespėjęs sušilti išrenkamas visų pavasarininku vadu. „Pavasario", kaimo jaunimo sąjunga buvo didžiausia Lietuvos organizacija. Lygiagrečiai imasi organizuoti blaivininkus, sportininkus. Jis ir vienas didžiųjų ateitininkijos vadų, L.K. Mokslo akademijos organizatorių, mokslinių knygų autorius, redaktorius, publicistas, žurnalistas, turįs labai vaizdingą stilių. Vienu žodžiu, kur labiausiai reikėjo darbininkų jaunoj valstybėj, ten Eretas ėjo ir viską darė iš visos širdies, ne atkištinai.

Kas taip plačiai, drąsiai reiškiasi, savo mintis ir idėjas skelbia, susilaukia daug entuziastingų draugų, susilaukia ir neatlaidžių priešų. Tokio iš Rusijos atnešto nihilistiniu raugalu persunkto elemento buvo ir intelektualų sluoksniuose. Jų intencijos buvo, kad katalikybė ir apskritai krikščionybė turi neišeiti iš zakristijos sienų. Aštriausiai tas reikalas iškilo 1932 metais, kai Lietuvos katalikų vadai nerado bendros kalbos su siaurų pažiūrų valdančiaisiais sluoksniais. Nesakom, kad anais laikais Lietuvoje buvo negera gyventi arba buvome nelaisvi, bet valdžios žmonės ateitininkų sąjūdy įžiūrėjo režimui nepalankias nuotaikas, ir, tartum, ta organizacija būtų priešvalstybinė, moksleiviams ateitininkams uždraudė veikti. Mūsų šalis anais laikais dar nebuvo pasiruošusi demokratiškam gyvenimui, tad ir švelniausia kritika valdžios

Prof. J. Eretas Chicagoje su jaunosiom šatrijietėm.

Anomis dienomis gal Lietuvai labiausiai reikėjo, kad apie ją pasaulis išgirstų ir nekliudytų jai statyti pirmuosius nepriklausomo gyvenimo žingsnius. Čia Eretas ir ėmėsi visa energija organizuoti informaciją propagandą. Greit paaiškėjo, kad mūsų kaimynai turi negerų ketinimų, nenori jaunai valstybei leisti atsistatyti. Viską metus reikėjo organizuoti savo kariuomenę ir gintis. Eretas, kaip šveicarų atsargos leitenantas, stoja savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir

adresu buvo neleidžiama. Tais metais Marijampolėje įvykusiam pavasarininkų kongrese už nepalankius žodžius valdžios adresu buvo suimti ir trim mėnesiam į kalėjimą uždaryti dr. Juozas Leimonas, prof. Pranas Dovydaitis ir prof. Juozas Eretas. Ir to neužteko: Eretas buvo atleistas iš Lietuvos universiteto, kur tuo metu buvo ekstraordinariniu profesorium. Kad jis ir toliau liko jame dėstyti, tai universiteto rektoriaus prof. Čepinskio dėka, kuris turėjo teisę jaunes-

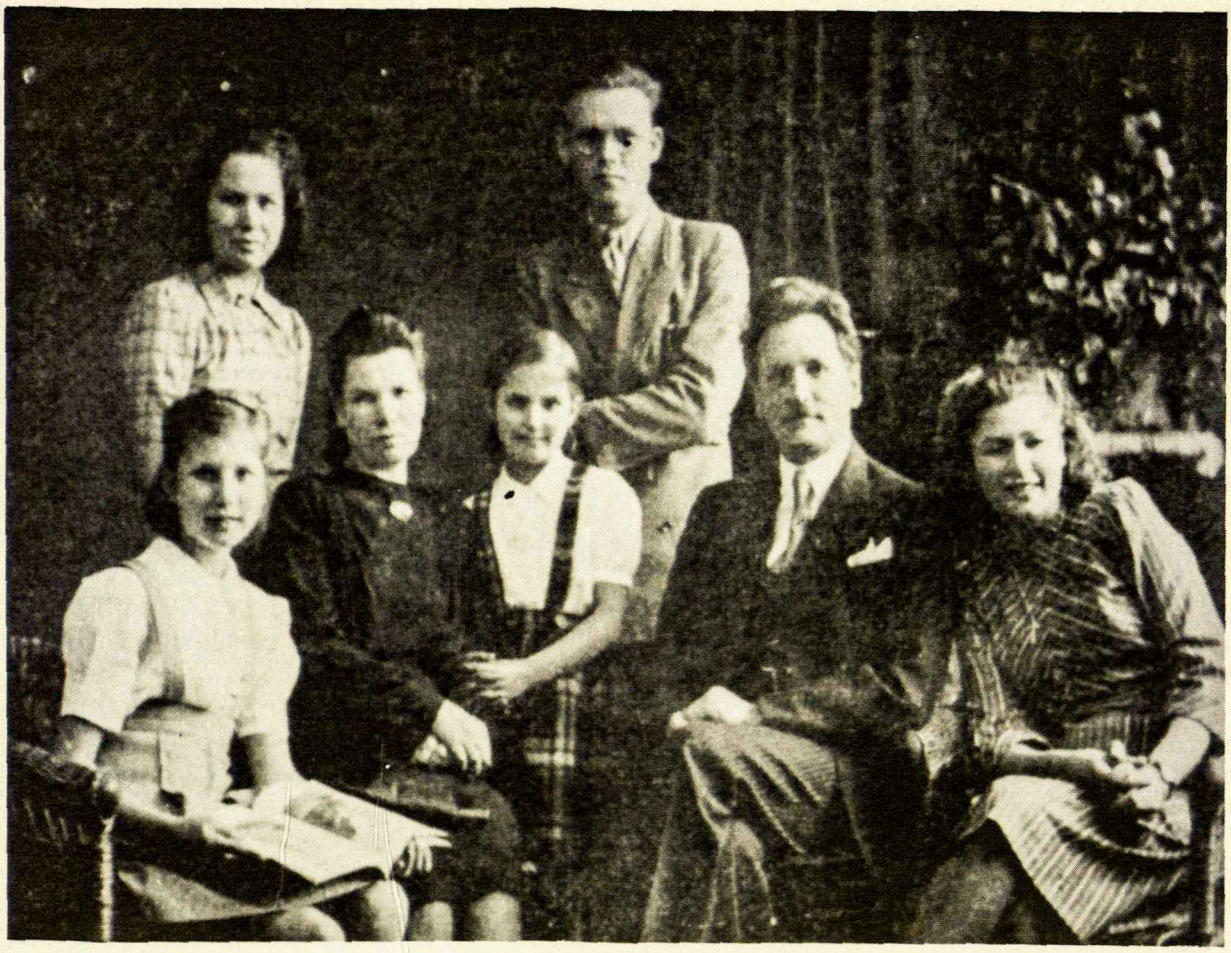

Onos ir Juozo Eretų šeima Šveicarijoje 1946 metais. Iš kairės į dešinę — Birutė, Laisvutė, Ona Eretienė, Julytė, sūnus Juozas, Juozas Eretas ir Aldona.

nįjį mokslinį personalą priimti ir be valdžios sutikimo. Eretas iki bolševikų atėjimo figūravo tik kaip vyr. asistentas.

Ar po tokio bukaprotiško, nehumaniško ir nedėkingo pasielgimo Eretas nutraukė savo veiklą ir išvyko į seną tėvynę? Ne. Jis tik gavęs į veidą atsuko jo antrą pusę. Tos nuoskaudos net nemėgo pasakoti, skųstis. Jis ir toliau liko dirbti Lietuvai, jos jaunimui. Jo vietoj kiekvienas būtų numojęs ranka, išvykęs iš Lietuvos ir nenorėtų daugiau į tą pusę pažiūrėti. Tai labai žmogiška. Eretas tačiau parodė, kad jis stovi aukščiau už persekiotojus, kad jis tikrai retai sutinkama asmenybė.

Eretas tikrai buvo „kitoks". Jį labai mėgo jaunimas. Jis atnešė vakarietiško entuziazmo, energijos, elegancijos ir parodė tikro džentelmeniškumo pavyzdį, tolerancijos su kitaip galvojančiais.

Bolševikams užėjus, Eretas vos išvengė suėmimo ir sunaikinimo. Jam pavyko į savo seną tėvynę repatrijuoti. Ten įsikūręs, Šviecariją panaudojo kaip platformą ginti Lietuvos reikalus. Nedaug yra rokių, kurie vėl taip intenesyviai, su didele energija kėlė okupantų žiaurumus, Lietuvos ir Pabaltijo nelaimę. Rašė tuo reikalu daug brošiūrų, laikraščiuose straipsnių, skaitė paskaitas. Jis buvo dažnas paskaitininkas ir lietuviams Europoje, po karo porą sykių lankėsi ir Amerikoje. Kad taip Lietuvos labui darbuotųsi visi, kurie tiek daug yra iš jos gavę šviesos, kaip tas šveicaras, kuris iš jos nieko nėra gavęs, jei neskaityti, tų, kurie kartu su juo dirbo ar jo šešėly brendo ir savo kolegai ar mokytojui atsimokėjo taip pat meile.

Su Juozo Ereto mirtimi Lietuva ir jos išeivija neteko nepaprastai brangaus asmens, didžiausio, koks kada užsienietis buvo atėjęs iš tolimos šalies ir tiek padaręs, dirbęs iki paskutinio atodūsio. Jaunimui verta plačiau su jo veikla susipažinti, juo pasekti ir juo žavėtis.

Vietoj gėlių vainiko, kurio negalėjom padėti prie Juozo Ereto karsto, šitie žodžiai, išplaukę iš vieno jo jaunesniųjų draugų širdies, tebūnie Jam didelė padėka ir pagarba.

Tikras kūrėjas savo jėgų svorį jaučia savyje ir dėl to kūrybiškas yra net toli nuo savųjų. Jam Lietuva yra ten, kur jis pats yra.

AR TREMTIS NEKŪRYBIŠKA?

(„Išeivijos klausimai", 1974 m.)

Prof. dr. J. Eretas

Tikras kūrėjas savo jėgų svorį jaučia savyje ir dėl to kūrybiškas yra net toli nuo savųjų. Jam Lietuva yra ten, kur jis pats yra. Net pastebima, kad stiprūs savo dvasia kūrėjai — bet kokios srities — tremtyje dar sustiprina savo veiklą. Svetima aplinka jų nepribloškia, o paskatina, kuo jie patvirtina šįkart teisingąjį Nietzschės pasisakymą: Kas manęs neužmuša, tas mane sustiprina. Klaidinga tad manyti, jog tremtis esą tik nekūrybingo nusiminėlio sinonimas. Tremtis nėra kastracija.

Tremtyje dažnai pastebime, kad skaičius viešai pasireiškiančių net didėja. Bet daugumoje atvejų tai nėra kūrybiškumo pasireiškimai, o tik bėgimas nuo slegiančios tikrovės į veiklą, kuri tiems „kūrėjams" leidžia, it kokiame miražų pasaulyje, užsimiršti.

Bet kad emigrantai tikrai gali nuveikti didelius darbus, atlikti epochinius žygius, sukurti net pasaulinės reikšmės veikalus, tai parodo daugybė garsių pavyzdžių. Antai Septuaginta nebuvo, kaip galima būtų manyti, žydų žemėje iš hebrajų kalbos išversta į graikų kalbą, o svetur, Egipte. Apie Koraną mes žinome, kad jis ne Mahometo tėvynėje buvo surašytas, o Medinoje, egzilyje. O Dante savo, Dieviškąją Komediją sukūrė ne gimtinėje Florencijoje, o besibastydamas po svetimus. Komenijus garsius savo pedagogikos veikalus — arti 150! — parašė ne kokiame saugiame savo krašto kampelyje, o Trisdešimties metų karo po visą Europą varinėjamas. Ponia de Stael savo priešo Napoleono tris kartus buvo tremiama, ir kiekvieną kartą ji jam atsakė naujais veikalais. Prūsų valstybės vyras Hardenbergas savo reformos planus paruošė svetur, Rygoje, į kur jį buvo nuvaręs tas pats Napoleonas. Ir vargu ar Byronas būtų pasiryžęs graikams padėti, jei jis nebūtų buvęs priverstas palikti savo šalies. Ką sugeba viena vienintelė gabi emigranto plunksna, paliudija Herceono žurnalas Koloko, kuris, nors eidamas Londone, sėkmingai veikė Aleksandro II-jo žemės bei kitokias reformas.

Ir mūsiškiai išimties nedaro. Nes kažin, ar Mickevičius būtų mus apdovanojęs savo nemirtinguoju Ponu Tadu, jei jis kur nors tarp Gardino ir Vilniaus nerūpestingai būtų leidęs savo dienas? Reikėjo jam nekenčiamo Paryžiaus, kad galėtų išlieti tuos jausmus, kurie dar šiandien jaudina mūsų širdį. *Dienai rašyti užtenka rašalo, šimtmečiams rašyti — reikia ašarų.* Ir ar Matulaitis-Matulevičius Marijonų vienuolijos neatnaujino egzilyje, Šveicarijoje? Iš viso yra idėjų, kurios užgimsta tik svetur, priverstiniame ar pasirinktame egzilyje. Juk ar Šalkauskis ne toje pačioje Šveicarijoje suvokė Lietuvos vaidmenį sur les confins de deux mondes — ant dviejų pasaulių slenksčių? Ir ar Pakštas ne Amerikoje suprato, kad mūsų laikrodį reikia sukti šimtą metų pirmyn?

Prof. J. Eretas su jauniausiais Vasario 16 d. minėjimo dalyviais Vokietijoje, 1982 m.

Galima būtų dar daugybe pavyzdžių įrodyti, kad yra darbų ir veikalų, kuriuos — Dantės žodžiais — *tegali brandinti kieta svetimųjų duona ir begalinis savųjų pasiilgimas.* Patys paliestieji, žinoma, brangiai užmoka už emigrantiškus savo laimėjimus. Tačiau yra ašarų, kurios palaimingesnės už šypseną.

Profesorius dr. Juozas Eretas apie įvairius asmenis

Apie arkiv. Pranciškų Karevičių

(1914 m. Žemaičių vyskupiją pradėjo valdyti vysk. P. Karevičius)

Su Karevičium įsiveržė naujas elementas į Žemaičių vyskupijos kūriją prie Rotušės aikštės Kaune, būtent „litvomanai", „mužikai". Tiesa, jau Valančius prie jų priklausė; bet būdinga, kad jis Wolonczewskio vardu, t.y. lenkiškai bajorizuotas, turėjo kandidatuoti į vyskupus. Bet Karevičius savo pavardės iškraipyti jau nebeturėjo, nes savo užnugaryje jautė jau tvirtasl *Apžvalgos ir Tėvynės Sargo* išauklėtas kunigų eiles. Jomis remdamasis, jis (53 metų) tuoj po 1914 m. gegužės mėnesį Petrapilyje įvykusios konsekracijos, nelaukdamas ingreso į savo katedrą Kaune ir neatsiklausdamas savo kapitulos, ūmai pakėlė į prelatus Maironį (52 metų), Jakštą (54 metų) ir Januševičių (48 metų), o į kanauninkus Olšauskį (47 metų), aiškius ir iš dalies net kovingus „litvomanus", kuo savo vyskupystės priešakyje įpilietino savo kartos lietuvybę. Atitinkamai šiam „pasmarkavimui" jis per ingresą į savo katedrą į tikinčiuosius kreipėsi, — anot K. Šaulio, buvusio Cirtauto sekretoriaus, — „žemaitiškai aukštaitiška kalba. Lenkiškai nė žodžio" (1). Pasekmė tokia: lenkuojančių atstovai neatėjo į vaišes naujo ganytojo pasveikinti ir, be to, jį įskundė Romai, kur turėjo teisintis Pijui X. Bet jis ir toliau žemaitišku užsispyrimu varė savo lietuvinimo akciją. „Mes jaunieji, — taip pasisako Mykolas Vaitkus, — džiaugėmės jo radikalumu, jo patriotizmu. Dabar, atrodė mums, galėsime išsijuosę pasidarbuoti ne vien Bažnyčios, o ir Tėvynės labui" (2). Karevičiaus tėvas, ūkininkas, kadaise buvo padėjęs tūlam kunigui M. Valančiui rinkti medžiagą jo rašomai Žemaičių vyskupijos istorijai, o dabar jo sūnus pats parašys vieną reikšmingiausių tos istorijos puslapių.

Apie prof. Kazį Pakštą

Kiekviena tauta yra reikalinga vizionierių, regėtojų pirmavaizdį naujo, skaistesnio pasaulio, kuri reikėtų atkurti savo žemėje, kad jos žmonės taptų laimingesniais. Šitokie, savo regėjimų sukrėsti pranašai, yra brangus tautos turtas, nes skatindami prie naujų krantų, jie apsaugo savo tautą nuo surambėjimo ir veda ją — anot J. Kennedžio — *prie new frontier.*

Tokį vizionierių antroji karta susilaukė **Pakšto** asmenyje, kuris pagaunančiais regėjimais viliojo savo tautiečius iškart visu šimtmečiu žengti pirmyn.

Juose jis ieškojo tų Napalių, kurių krikščioniškumas įsiliejo į tautiškumą, panašiai kaip Šalkauskio tautiškumas plaukė iš krikščioniškumo.

Tų savo Napalių ieškodamas, Pakštas (37 metų) atsistojo priešakyje tų, kurie savo himne gieda *Ateitį regim* ... Vienok kiek daugumas ateitininkų bei kitų tolregiškesnių tautiečių buvo sužavėti jo vizijomis, tiek kurčias jo planams ir ironiškas jo paties atžvilgiu buvo režimas. Nenuostabu tad, kad jo likimas vadovaujančių politikų tarpe buvo panašus į Kassandros likimą. Be to jam kenkė abejingumas masės, pripažįstančios tik tokius pranašus, kurie ugnies vežimu keliasi dangun. Tad ko čia klausyti valdovų pašiepiamo profesoriaus, kuris vienmarškinis skubinasi Laisvės Alėja! Jam kenkė ir mažas ūgis, nes liaudžiai teimponuoja vyrai iš stuomens ir liemens. Bet jam tas „trūkumas" tebuvo akstinas pasistiebti ir, tarp kitko, retorika užkariauti klausą, jei jau negalėjo užkerėti akies.

Apie Putiną ir korp. „Šatriją"

Pradėjęs Filosofijos skyriuje profesoriauti (30 metų), jis ėmė reikštis ir ateitininkų menininkų būrelyje, kuris 1924 m. gavo *Šatrijos* vardą. Šalkauskis, visur siekdamas sintezės, ir šįkart, parinkdamas šatrijiečiams šūkį, atsistojo viduryje, pasiūlydamas: Menas — grožiui, grožis Į gyvenimo tobulumui. Šioje formulėje užtinkame net tris mūsų kultūros žymybes: pirmoje dalyje Putiną, antroje Jakštą ir centre abu jungiantį Šalkauskį. Aišku, kad lyrikas tą obalsį savaip interpretavo ir dėl to toliau dar artistiškiau žaidė formaliniais poezijos elementais, kurių burtų pilnas yra eilėraščių rinkinys *Tarp dviejų aušrų* (1927) — *Pramintu taku aš keliauju patsai.*

Kad Putinas kankinosi tame kelyje ir blaškėsi sielos gelmėje, kur jis protui ir širdžiai reikalavo vis daugiau laisvės bei teisių, tai anksti permanė buvęs jo studentas, pats jau pripažintas plunksnos meisteris, Vaičiulaitis, šitaip išsireikšdamas:„Jo pasaulio centre nėra Dievas kaip pas Maironį, bet jis pats, užsidaręs savyje. Centrą jaučia savo sieloje, į kurią projekcijos šešėlius meta ir Dievas ir Tėvynė" (3). Štai kodėl Šalkauskis bei visa jo karta nesusilaukė savo Maironio.

Bet ji ir nesusilaukė ateistinio maištininko bei agitpropo šauklio, kaip tai tikėjosi mūsų kraštutiniai kairieji ir vėliau okupantai. Grinius, kitas jo mokinys, paskui ir jo kolega Filosofijos skyriuje, štai ką konstatuoja: „Mykolaitis nėra parašęs nė jokio eilėraščio, neigiančio Dievą arba užgaunančio Bažnyčią, nors jis buvo priverstas teigiamai atsiliepti apie sovietinį režimą. Jis laikėsi nuošaliai nuo komunistų ateistiškos kovos" (4). Tai nenuostabu, nes liko ištikimas Kūrėjui, prie kurio, tiesa, nesiveržė gaivalingai. Dar 1922 m. Friburge sukurtame eilėraštyje *Skriski, are* šitaip buvo pabrėžęs žmogišką savo (29 metų) poziciją:

Tu pasėji mano gyvastį, dangau
Bet aš čia, juodoje žemėje, išdygau.

Vėliau (40-42 metų), jau ir formaliai atsisakęs nuo kunigystės (1933-1935), dar stipriau užakcentavo savąjį Aš prie jam *Nežinomą Dievą:*

Aš giedu tau giesmę, Nežinomas Dieve,
Nors tu man — tik nykstančių amžių gūdi paslaptis.
Tu — kryžkėlė žemės klajonių keliuose,
Kur protarpiais grįžta sujaudinta mano širdis.

Charakteringa, kad sovietiniai jo kūrinių leidėjai šio eilėraščio nepriėmė į savo leidinį. Suprantama, nes jis iš naujo paliudija, kad jo buties linija pasiliko vertikali, nors joje, — vargoninkų kalba tariant. — *vox humana* skambėjo garsiau už *vox caelestis.*

Apie ateitininkų įkūrėjus — prof. Kuraitį, prof. Dovydaitį ir Vakarų įtakas.

Naujos kartos paruošimu rūpinosi ir kiti, tačiau prie jos dvasios suformavimo bei visuomeninės rikiuotės tur būt niekas taip uoliai nebus prisidėjęs, kaip nepraktiškiausio mokslo atstovas **Kuraitis.** Šis nepasižymėdamas nei iškalba, nei plunksnos miklumu, gyveno vienišai ir beveik asketiškai. Tačiau tose savo sunkiai pasiekiamose pozicijose jis sėkmingiau veikė negu daugumas viešumoje pasigarsinančių vienminčių. Ne be reikalo jis buvo laikomas katalikų „pilkąja eminencija".

Kadangi stipriausia to mokslo atrama buvo Teologijos-Filosofijos fakultetas, ypač jo Filosofijos skyrius, jis jį saugojo kaip savo akies lėlytę. Nuo 1929 iki 1937 m. jis (46-54 metų) buvo to fakulteto dekanas ir gynė jį liūto narsumu.

Įsitikinęs, kad reikia paveikti jaunimą, jei savo darbams norima užtikrinti ateitį, jis (26 metų) 1909 m. dar Louvaine buvo suspietęs savo tautos studentus, t.y. maždaug tuo pačiu laiku, kada Dovydaitis (24 metų) 1910 m. Kaune su Jakštu (50 metų) tarėsi dėl Ateities leidimo ir dar 1908 m. kun. Jurgutis (23 metų), Petrapilio Akademijos auklėtinis, ten tokiam sambūriui ruošė statutus. Palikdami nuošaliai klausimą, kas yra tikras ateitininkų kūrėjas, pasitenkinsime konstatavimu, kad pati dvasinė situacija bei gyvenamojo momento reikalavimai ateitininkus beveik tuo pačiu laiku pagimdė įvairiose vietose. Kad ta garbė dažniausia **skiriama Dovydaičiui,** pereina nuo to, kad jis sumanė ir redagavo Draugijos priedą Ateitį, kuris gan greit apjungdamas vienminčius, jiems davė vardą. Nesivaikydamas garbės, **Kuraitis** visa siela įsijungė į tą sąjūdį, kuriam jis (44-57 metų) nuo 1927 iki 1940 m. **tarnavo dvasios vado poste.**

Ieškodami tikrų ateitininkų sąjūdžio šaknų, negalime užmiršti, kad tokiomis gali būti dar ankstyves-

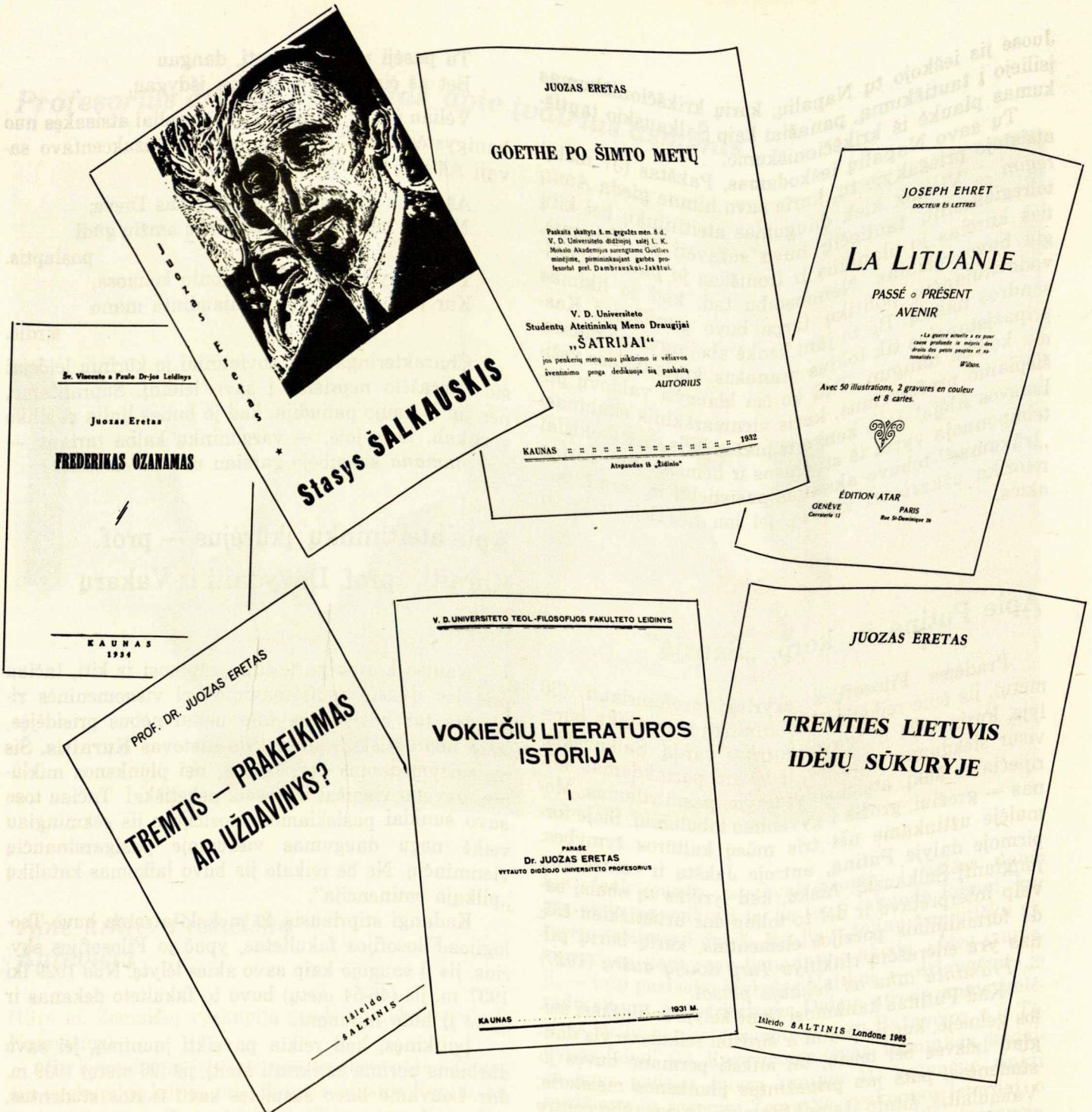

niuose šimtmečiuose vyskupų Merkelio Giedraičio ir Juozo Arnulfo Giedraičio sudaryti branduoliai bei sutelktos kunigų grupės, be kurių, anot Ylos, „Valančius toli gražu nebūtų išvystęs tokios kultūrinės dinamikos" (5). Taip pat negalima išleisti iš akių mūsų šimtmečio pradžioje Vakaruose atsiradusių sambūrių, siekiančių dvasinio, ypač religinio atnaujinimo: olandų **Graal,** austrų **Newland,** vokiečių moksleivių sąjūdžio **Quickborn** (1909) bei studentų sąjungos Hochland (1912) ir kitų. Galingas akstinas jiems atsirasti buvo Pijus X (1903-1914) šūkis Omnia instaurare in Christo. **Visa tai** parodo, kad ateitininkai neatsirado izoliuotai, o **yra** vienas žiedas europiško vainiko. Dėl to Yla turėjo pamatą teigti: „Ateitininkai buvo pirmas mūsų tautos sąjūdis, kuris iš Vakarų siurbė dvasinio atgimimo idėjas ir ten mokėsi organizacinės technikos"(6).

„Dvi generacijos mūsų krikščioniškosios kultūros tarnyboje". Lietuvių Katalikų Mokslų Akademija. Suvažiavimo darbai. VII tomas, 1972.

Išnašos:

1. M. Vaitkus. „Arkivyskupas Pranciškus Karevičius", 290 psl.
2. M. Vaitkus. „Arkivyskupas Pranciškus Karevičius", 291 psl.
3. A. Vaičiulaitis, „Dvidešimties metų lyrika", žr. „Židinys" 5-6 nr. 686-695 psl.
4. J. Grinius. „V. Mykolaitis-Putinas als Dichter", Bonn 1964, 49 psl.
5. St. Yla. „Ateities sąjūdis laiko perspektyvoj", žr. „Aidai" 1967 m. 281 psl.
6. St. Yla. „Ateities sąjūdis laiko perspektyvoje", žr. „Aidai" 1967 m. 282 psl.

Prof. J. Ereto laidotuvės

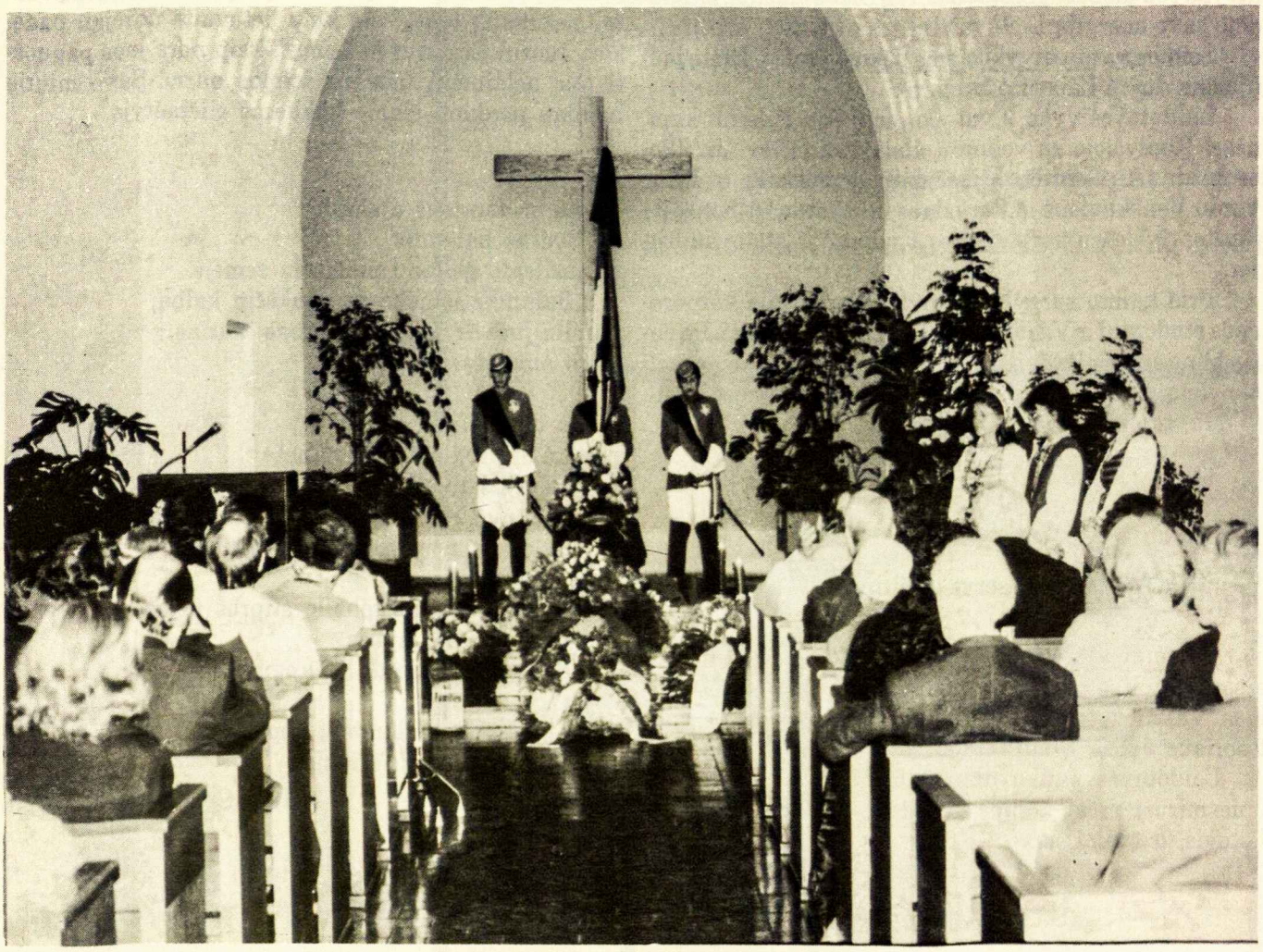

Prof. J. Ereto laidotuvės, šių metų kovo 19 d., Bazelyje.

M. Dambriūnaitė-Šmitienė

Dar tik prieš dvejus metus prof. dr. Juozas Eretas skaitė paskaitą Vokietijos Vasario 16 dienos centriniame minėjime ir vėliau tą pavasarį vėl atvyko į Vokietiją pakalbėti Vasario 16 gimnazijos jaunimui. Ir taip netikėtai, eidamas 88-sius metus, šių metų kovo 13 d. Profesorius Juozas Eretas atsiskyrė su šiuo pasauliu. Palaidojo jį kovo 19 d., šv. Juozapo dieną, Bazelyje, Šveicarijoje. Pamaldose ir laidotuvėse dalyvavo arti 30 lietuvių iš Šveicarijos, Vokietijos ir Prancūzijos, ir apie 150 šveicarų.

Šv. Juozapo bažnyčioje 10 val. ryto gedulingas pamaldas laikė prof. Ereto geras draugas tėv. dek. dr. E. Troesch iš Šveicarijos. Jam asistavo tėv. A. Bernatonis, kun. Br. Liubinas ir parapijos klebonas. Pamaldos vyko vokiečių kalba. Joms pasibaigus, Vak. Europos lietuvių vyskupas dr. A. Deksnys sukalbėjo lietuviškai maldas, pakalbėjo apie a.a. prof. Eretą, o lietuviai sugiedojo keletą giesmių.

Pietums Eretų šeima pakvietė lietuvius į restoraną prie kapinių. Kadangi laidotuvių apeigų laikas buvo ribotas, atsisveikinimo kalbos buvo pasakytos restorane. Šveicarijos lietuvių bendruomenės vardu kalbėjo ministras dr. Albertas Gerutis. Pasakodamas apie Prof. Ereto darbus, jis ypač pabrėžė tai, kad profesorius liko su mumis tada, kada mes buvome nelaimingi. Ir tai yra vienas iš didžiausių jo nuopelnų. Vokietijos lietuvių kunigų ir Vasario 16 gimnazijos vardu kalbėjo tėv. A. Bernatonis. Velionis visą savo gyvenimą mylėjo jaunimą. Išreiškė viltį, kad profesoriaus dvasia pasiliktų gyva ilgus metus.

Ateitininkų ir pavasarininkų vardu atsisveikino Vincas Natkevičius iš Vokietijos. Prie žymių ateitininkų — Dovydaičio, Kuraičio ir Šalkauskio reikėtų pridėti ir prof. dr. Juozą Eretą, kalbėjo V. Natkevičius. Kalbėtojas pareiškė užuojautą šeimai, pridurdamas, kad profesoriaus vardas liks neištrinamai įrašytas į Lietuvos istoriją.

Velionio artimas bičiulis dr. Dargužas iš Šveicarijos prisiminė, kad prieš keletą savaičių prof. Eretas skaitė paskaitą universiteto studentam ir jo paklausus,

ar nelaikas poilsiui, prof. Eretas atsakė: „Aš kovosiu iki paskutinio atodūsio".

Vyskupo dr. Antano Deksnio žodžiais, velionis atvyko į suvargusią Lietuvą ir, lyg Dievo siųstas, panaudojo savo energiją Lietuvai.

Šeimos vardu atvykusiems dėkojo prof. J. Ereto jauniausia duktė Laisvutė Eretaitė.

Laidotuvės vyko 2 val. po pietų Am Hoernli kapinėse. Koplyčioje su velioniu atsisveikino tėv. dr. Troesch, dr. A. Gerutis, krikščionių demokratų ir Eltos vardu Venskuvienė iš Paryžiaus ir velionio 1918 metais įkurtos šveicarų korporacijos Fryburgija atstovas Ritter.

Prie karsto sargyboje stovėjo Fryburgija korporacijos studentai ir Vasario 16 gimnazijos mokiniai. Po pagerbimo susirinkusieji palydėjo velionį į paskutinę poilsio vietą, kurioje jau ilsisi profesoriaus dr. Juozo Ereto mama, žmona ir vyriausia duktė.

Brangūs Broliai ir Seserys Ateitininkai!

Neseniai aš ir du draugai turėjome liūdną garbę atstovauti Vasario 16-tos gimnazijos vyskupo Motiejaus Valančiaus Moksleivių Ateitininkų kuopai profesoriaus Juozo Ereto laidotuvėse.

Laidotuvės paliko man daug įspūdžių ir minčių apie mirusį mūsų tautos geradarį, kuris net negimė lietuvis, o šveicaras!

Aš pradėjau galvoti, kokios jėgos veikė Juozo Ereto viduje, kurios jam davė tiek daug stiprybės ir kantrybės? Kodėl jis turėjo tiek daug vilties, kai daug kas iš mūsų praranda viltį? Kodėl jis pasirinko mūsų mažą, nežinomą tautą? Aš kaip lietuvaitė norėjau padėkoti Juozui Eretui ir jo šeimai, kaip nors juos paguosti toje nelaimėje, netekus šeimos nario. Savo mintis bandau perduoti šiame kukliame eilėraštyje.

Kartą iš dangaus atskrido
baltas balandis
ir nusileido geltonų paukščių žemėje.
Balandis išmoko tų paukščių kalbą,
pamilo juos ir dalino dovanas, kurias
buvo atsinešęs iš dangaus.

Užėjo didelė audra.
papūtė stiprus vėjas ir nunešė
baltąjį balandį
toli, toli nuo geltonųjų paukščių žemės.
Balandis nepamiršo savo paukštelių,
jai rūpinos.
Vieną dieną vėl pakilo stiprus vėjas,
šį kartą jau amžinybės.
Balandis nuskrido į dangų.

— Baltasis balandėli, nepamirši, žinom,
savo paukštelių ir danguje.

Laima Sruoginytė, 18 m.

Prof. J. Eretas 1932 m. sutiktas iš kalėjimo.

Šiandien, rašydamas tau laišką į anapus,
Aš neprisiminti negaliu,
Kad šio gyvenimo gražiausiąjį etapą
Praleidom žemėje kartu.

— — — — — —

Dar kaip šiandien matau susirenkant visus į gražią šventę
Ir nešant rankose pražydusias laukinių obelų šakas.

— — — — — —

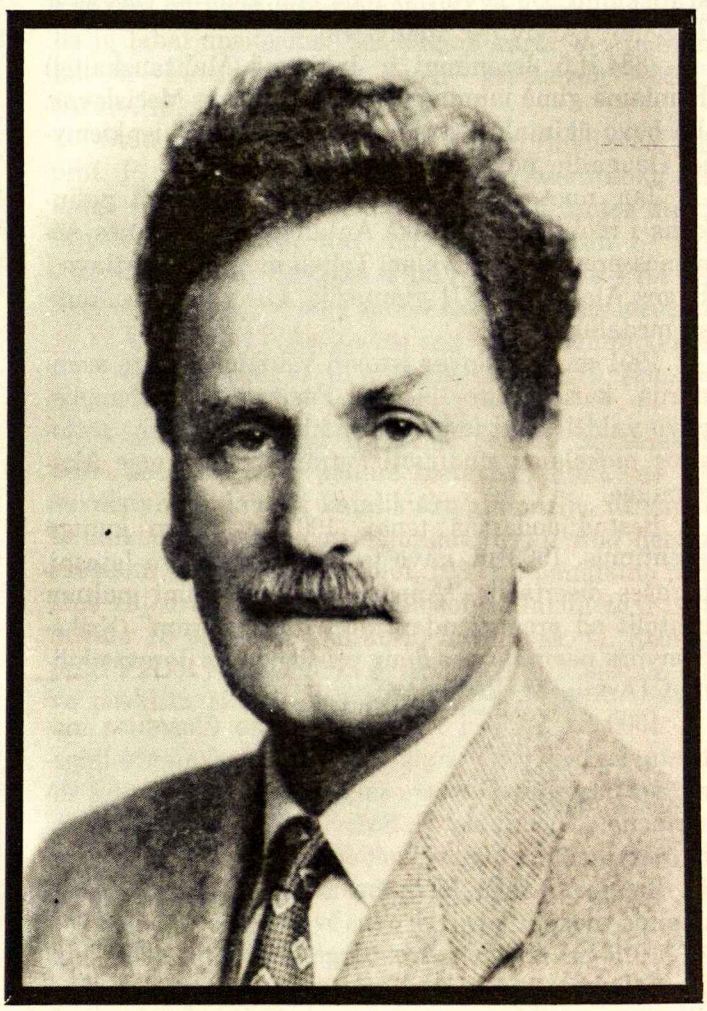

Atsimenu, kaip mes tada pavasario laukais klajojom
Ir sekėm saulės kelią danguje ir upių vandeny,
Ir skardžiuose aukštų kalnų sustoję,
Regėjom, kaip pasaulis dega, bręsta jos ugny.

Ir įtikėjom mes tada į žemės grožį ir į savo galią:
Jau matėm išsipildant troškimus didžius
Ir buvom tvirti, kaip ąžuolai žaliam biržely,
Išdidūs, kaip arai, ištiesę erdvėje sparnus.

Vytautas Mačernis

ARKIVYSKUPO MEČISLOVO REINIO 100 METŲ GIMIMO SUKAKTĮ MININT

Grasilda Reinytė

„Arkivyskupas M. Reinys nebuvo eilinė asmenybė. Turėjo platų išsimokslinimą, pasižymėjo dideliu veiklumu, valingumu, principiškumu, taurumu, demokratiškumu. Du švyturiai rodė jam kelia — Dievas ir Tėvynė". (Arkiv. M. Reinys,79).

1884.II.5 Jeronimui ir Julijonai (Mališauskaitei) Reiniams gimė jauniausias iš vienuolikos-Mečislovas. Jie buvo ūkininkai, gyveno Madagaskaro vienkiemyje, Daugailių parapijoje, Utenos apskrityje.

Jau nuo mažens Mečislovas rodė didelį palinkimą į mokslus. Jis lankė Antalieptės ir Mūrinės Ašmenos pradines mokyklas. Toliau mokytis išvažiavo į Rygos Aleksandro III gimnaziją, kurią baigė su aukso medaliu.

1901 m. Mečislovas įstojo į Vilniaus kunigų seminariją, kurią baigė 1905 m. Pasižymėjęs gabumais, gavo valdžios skiriamą stipendiją aukštiesiems teologijos mokslams studijuoti Petrapilio Dvasinėje Akademijoje.

Bestudijuodamas tenai, 1907 m. gavo kunigo šventimus. 1909 m. gavo teologijos magistro laipsnį, parašęs disertaciją "Apparito christianisimi multum contulit ad promovendam doctrinam morum" (Krikščionybės pasirodymas daug prisidėjo prie dorovės kilimo). (Arkiv. M. Reinys,26).

1909 m. įstojo į Belgijos Liuveno filosofijos institutą, kur 1910 m. įsigijo Filosofijos bakalauro laipsnį, o Filosofijos Daktaro laipsnį 1913 m. parašęs disertaciją „Theorie de Vl. Soloviev sur le fondement de la moralite" (Vl. Solovjovo dorovės pagrindai). (Arkiv. M. Reinys,27). Dar buvo čia metus užbaigti bendrąjį gamtos mokslų kursą.

1913 m. įstojo į Strasburgo universiteto Teologijos fakultetą pasigilinti apologetikos studijas. Studijavo tenai iki 1914 m. liepos galo ir, užsiliepsnojus Didžiajam karui, sugrįžo atgal į Lietuvą ir buvo Vilniaus šv. Jono bažnyčios vikaru. Jisai tenai išbuvo vienerius metus, po kurių buvo paskirtas Vilniaus lietuvių gimnazijos kapelionu ir mokytoju. 1916 m. spalio mėnesyje buvo paskirtas ir Vilniaus Kunigų Seminarijos profesorium. Šitas pareigas jis tęsė ligi 1922 metų.

Mokytojaudamas, jisai organizavo Ateitininkų ir Pavasarininkų organizacijas ir priklausė Lietuvių Krikščionių Demokratam. Specializavęsis psichologijoj, jisai išvertė į lietuvių kalbą Maskvos universiteto

profesoriaus Čelpanovo psichologijos vadovėlį. Reikėjo sukurti beveik visus to mokslo srities terminus lietuviškai.

Vilnių užėmus bolševikams, kun. dr. M. Reinys priešinosi, sakydamas paskaitas prieš juos. 1919 m. balandžio 22 d. raudonarmiečiai, traukdamiesi nuo lenkų smūgių, iš Vilniaus pasiėmė grupę lietuvių inteligentų įkaitais, ir jų tarpe buvo kun. Reinys. Suimti buvo priversti eiti pėsčiomis Ukmergės kryptimi iki Maišiogalos. Kun. M. Reinys turėjo nesveikas kojas — išsiplėtusias venas.

Arkivyskupas, prisimindamas šitą penkių mėnesių epizodą, pavadino „specifinio malonumo" laikotarpiu. Jis apibūdino tą laikotarpį šitaip: „1919 m. bolševikai davė geros progos per penkis mėnesius jų lėšomis pažinti Vilniaus, Daugpilio ir Smolensko ka-

---

Grasilda Reinytė yra arkiv. M. Reinio brolio sūnaus dr. J. Reinio duktė.

lėjimus, jų malonumus su... visomis jų blakėmis asmeniškai patirti ir tuo būdu gerai susipažinti su kalinio psichologija". („Ateitis", 1929 m. 520 psl.).

Pagal susitarimą Degučiuose buvo tarp lietuvių ir sovietų įkaitų pasikeitimas. „Tik įsivaizduokime. Be jokios kaltės įkaitu paimtas, penketą mėnesių kalėjimuose iškankintas žmogus inteligentas, po keturių vargingos kelionės dienų su naktimis be poilsio atgabenamas ton vieton, kur jis tikisi, kad štai jau baigiasi jo visos kančios... Bet pastovėjus ilgą valandą, sukomanduojama skubiai važiuoti atgal (vis užrištomis akimis)... juo kiek pavažiavus sustojama, komanduojama lipt iš ratų, stoti paskui vienas kitą, susikibti ir užrištomis akimis eiti nežinia kur, ir girdėt, kaip kareiviai čia pat barškindami užtaiso šautuvus.." (Ateitis 1934 m. 77 pusl.). Bet tai ne galas, dar keletą kartų panašiai pasielgė bolševikai iki kol galų gale įvyko pasikeitimas ant Zarasų-Daugailių plento.

Pailsėjęs grįžo prie profesoriavimo darbų. 1922 m.IX.1 vyskupo Jurgio Matulevičiaus pritarimu išvyko vadovaut Kauno Universiteto Teologijos-Filosofijos fakulteto teorinės ir eksperimentinės psichologijos katedrai. Tenai jis buvo studentams nepaprastai artimas profesorius. „Į jo paskaitas, lygiai kaip į prof. S. Šalkauskio, susirinkdavo pilnos auditorijos studentų. Jis stengdavosi viską vaizdžiai, su nurodymais praktiškame gyvenime, aiškinti. Per vadinamas pedagoginės pertraukas nurodydavo, kaip išvengti nuovargio besimokant, kaip ruoštis egzaminams... ir t.t." (Arkiv. M. Reinys, 142). Kuriantis nepriklausomai Lietuvai, pradžioje trūko inteligentinių pajėgų, kadangi dauguma buvo išblaškyti po Rusijos imperiją.Kun. Reiniui tekdavo užtat dirbti už du, už tris. Būdamas aktyvus Krikščionių demokratų partijos narys, partijos prašomas kun. Reinys sutiko būti užsienio reikalų ministru (1925.IX.25 — 1926.IV.21). Jo laukė eilė svarbių problemų: Klaipėdos krašto, Nemuno neutralizacijos, Vilniaus krašto ir Apaštalų Sosto.

Pirmiausia ministras kun. M. Reinys ėmėsi tvarkyti santykius tarp Lietuvos ir Apaštalų Sosto. Vatikanas išsiuntė lietuviams arkiv. J. Matulevičių Lietuvos Vizitatoriumi su plačiais įgaliojimais. Kartu su ministru kun. M. Reiniu jiems pasisekė: „1. įsteigti Lietuvoje Bažnytinę provinciją, nepriklausomą nuo bažnytinių centrų, esančių kitose šalyse, 2. pasirūpinti buvimu abipusės atstovybės." (Arkiv. M. Reinys, 50). Norėjo dar sudaryti konkordatą tarp Vatikano ir Lietuvos Respublikos, bet nespėjo dėl priešiškai nusistačiusios religiniams reikalams Lietuvos vyriausybės, ir dėl staigios arkiv. J. Matulevičiaus mirties.

1926 m. Lietuvoje buvo įsteigta naujai sudaryta Vilkaviškio vyskupija. Jos vyskupu buvo paskirtas vysk. A. Karosas, o jo pagelbininku, Tėvo Pijaus XI paskirtas vysk. M. Reinys.

Iš pradžios vysk. A. Karosas neprisileido vysk. Reinio prie vyskupijos reikalų tvarkymo, bet kunigų skundai apie vysk. Karoso pasyvumą dėl dygstančių negerovių Vilkaviškio vyskupijoj pasiekė Romą. Buvo įsakyta vysk. A. Karosui leisti vysk. M. Reinį tvarkyti kai kuriuos vyskupijos reikalus.

Vysk. Reinys, apsigyvenęs Vilkaviškyje, atsisakė priklausyt bet kokiai politinei partijai. Jis profesoriavo Kauno Universitete ir Vilkaviškio Kunigų seminarijoje. Be to stengėsi visą katalikiškąją visuomenę suorganizuoti į atitinkamas draugijas: pradinių mokyklų mokinius į „Angelo Sargo" sąjungą su šūkiu „Mylėkim Dievą ir Tėvynę", kaimo jaunimą į „Pavasario" sąjungą su šūkiu „Dievas ir Tėvynė". Besimokantį jaunimą telkė „Ateitininkų" organizacijai, o moterys buriamos į „Katalikių moterų draugiją" su obalsiu „Tiesa ir Meilė".

Ypatingai vysk. M. Reiniui rūpėjo jaunimas. Vieno pasikalbėjimo metu su A. Vaičiulaičiu, vysk. M. Reinys pabrėžęs: „...Gaila, jei reikia pastebėti, kad senesniosios kartos inteligentų religinis susipratimas pašlijęs. Ypač jie nesupranta, jog sąmoningas katalikas turi būti visuomenininkas. O šioj srity didelė dalis jų labai apsileidus. Tik naujoji karta — Ateitininkai ir Pavasarininkai duoda gražiausių vilčių". (Arkiv. M. Reinys, 84).

Studentų ateitininkų elitas dažnai rinkdavosi pas prof. P. Kuraitį. Tenai diskutuodavo ateitininkų reikalus ir problemas, liečiančias lietuvių tautos ateitį. Šituose pokalbiuose dar dalyvaudavo prof. S. Šalkauskis, prof. K. Pakštas ir prof. M. Reinys. Prof. M. Reinys nemažą reikšmę turėjo formuodamas ideologinę kryptį. Tuose pokalbiuose brendo P. Dielininkaitis, dr. I. Skrupskelis, dr. J. Grinius, prof. dr. Z. Ivinskis ir eilė kitų.

1926 m. valdymą Lietuvoje perėmė tautininkai, kurie nemažai žalos padarė Lietuvos katalikams. Jie suvalstybino daugelį katalikiškų gimnazijų, uždraudė katalikiškas moksleivių sąjungas, ir t.t. Kad nebūtų ruošiami katalikai mokytojai, 1930 m. panaikino penkias katedras iš Teologijos-Filosofijos fakulteto ir iš jų atleido 18 profesorių (iš kurių buvo vysk. M. Reinys, prof. P. Dovydaitis, prof. J. Eretas, o A. Maceinai buvo paskirta bibliotekininko vieta).

Lietuviams katalikams liko išeitis įkurti savo universitetą. Vysk. M. Reinys buvo išrinktas rūpintis Katalikų universiteto organizavimu.

1932 m. birželio mėn. buvo jau komiteto paruošti planai, statutai, ir patvirtinti šv. Tėvo. Taip pat ir Švietimo ministeris davė savo leidimą.

Atidarymo iškilmės buvo numatytos rugpiūčio 28 d. su išrinktu rektorium vysk. M. Reiniu. Bet iškilmių išvakarėse buvo gautas iš Švietimo ministro raštas, kuris neleido universitetui veikti. Žmonės galėjo tik bažnytine universiteto atidarymo iškilmių dalimi pasitenkinti. Nors darbai buvo sukliudyti, aukų rinkimai buvo tęsiami ir buvo ruošiama biblioteka. Universiteto neatidarymas rektoriui arkiv. Reiniui buvo skaudus dar ir tuo, kad to meto spaudoje pasirodė užgaulių straipsnių jo adresu.

1937 m. vasarą vysk. Reinys pasiryžo vizituoti Jungtines Amerikos Valstybes ir Kanadą. Tenai aplankė 52 lietuvių parapijas ir susipažino su jam svarbiais klausimais. Vieną ypatingą įspūdį apie jo keliones parašė K.K.U (Arkiv. M. Reinys, 101): „...Pradžioje vysk. Reinys imdavosi sakyti ilgus pamokslus — po valandą ir daugiau. Mes kraipėme gal-

Jo laikysena yra tikro Bažnyčios šventojo laikysena

vas ir prašėme Jo Ekscelencijos apsiriboti ir dviem trečdaliais pamokslus ir kalbas trumpinti, nes jis nežino, kas čia jo laukia: darbo bus tris kartus daugiau negu normalus žmogus gali pakelti, o karščiai Amerikoje ne kiek nemažesni, kaip Romoje ar Neapoly. Jo Ekscelencija lyg abejojo, ar mes ne per daug jį gąsdiname, bet paskui pats pamatė, kad reikia savo nusistatymus keisti. Ir pasikeitė, bet ne radikaliai.... Bažnyčiose vis vien sakė pilnus pamokslus (tiesa, jau tik po pusę valandos)..."

1940 m. liepos 9 d. popiežius vysk. M. Reinį pakėlė į arkivyskupus ir paskyrė Vilniaus arkivyskupo Jalbžykovskio padėjėju.

Atsiradęs Vilniuj, arkiv. Reinys turėjo apsigyventi Pilies gatvės viešbutyje prie „Lietuvaitės" valgyklos, kadangi arkiv. Jalbžykovskio trijų aukštų rūmuose nebuvo vietos. Be to, kai arkiv. Reinys buvo apgyvendintas viešbutyje, nerado nei vieno lietuvio, su kuriuo būtų galėjęs susipažinti su bažnytine padėtimi. Po kelių mėnesių arkiv. Reinys apsigyveno šv. Mikalojaus klebonijoj pas kleboną kun. K. Čibirą.

Arkiv. Jalbžykovskis buvo klastingo būdo. Jis prievarta lenkino gyventojus, nekviesdavo lietuvių kunigų aptarti tikybinių reikalų, būrė katalikišką jaunimą kartu, bet pravedė viską lenkiškai. Jis mažindavo lietuviškas pamaldas, siųsdavo į lietuviškas parapijas silpnai lietuviškai kalbančius kunigus, priversdavo vaikus Katekizmą mokytis lenkiškai. Jis net viešai pasiskelbė — „Pirmiau gimiau lenku, o tik vėliau tapau Kataliku". (Arkiv. M. Reinys, 122).

1942 m. kovo 12 d. arkiv. Jalbžykovskį vokiečių saugumiečiai ištrėmė į Marijampolę. Arkiv. Reiniui teko perimti Vilniaus vyskupijos valdymą su kancleriu — kun. K. Čibiru. Bet neilgai teko jiems abiem kartu dirbti. Kovo 23 naktį per miesto bombardavimą žuvo kun. K. Čibiras, užkluptas savo kambaryje prie rašomos mašinėlės, prie kurios rašė pirmąjį kūrijos raštą. Arkiv. Reinys buvo atrastas po sugriauto namo griuvėsiais, turėjo kontūziją ir sulaužytą raktikaulį. Dėl to gydėsi vieną mėnesį Jokūbo ligoninėje. Kancleriu buvo paskirtas kun. E. Basys.

Išėjęs iš ligoninės, arkiv. Reinys apsigyveno Kūrijos patalpose, Pilies gatvėje. Jis norėjo būti teisingas visiems — ar lietuvis, ar lenkas, ar baltgudis. Arkivyskupo darbas nebuvo lengvas. Nors lietuvių skaičius buvo Vilniuje padidėjęs, pagal konkordato nuostatus, pasikeitimai (pvz. daugiau lietuviškų pamaldų ir pan.) turėjo gauti pritarimą Lenkijos vyskupų konferencijos. O karo laiku tai nebuvo įmanoma. Bet vis dėlto arkiv. Reinys darė ką galėjo, pagal sąžinę ir gautus iš Romos įgaliojimus. Lenkai pradėjo skųstis Vatikanui ir nenorėjo klausyti lietuvio vyskupo.

Kadangi arkivyskupas Reinys buvo daugelio žmonių mylimas, Vilniaus teatre įvyko arkiv. M. Reinio 60 metų jubiliejaus minėjimas.Jubiliato asmenį minėjime apibūdino Kauno universiteto dėstytojas A. Maceina. Paskui sekė koncertinė dalis, kurią atliko Vilniaus chorai ir operos solistai.

1944 m. rugpiūčio 8 d. į Kūriją sugrįžo arkiv. Jalbžykovskis atsiimti valdytojo teises. Sugrįžęs į valdymą, arkiv. Jalbžykovskis bandė atitaisyti visas padarytas „klaidas". Visur buvo atstatytos seniau buvusios lenkų privilegijos ir atimtos iš gudų ir lietuvių.

Kadangi lenkai partizanai, spėjama, veikė su arkiv. Jalbžykovskio žinia, tai 1945 sausio 27 d. jis rusų NKVD buvo areštuotas ir kalėjime išbuvo virš mėnesio. Išėjęs iš kalėjimo, išvažiavo į Lenkiją.

Arkiv. Reiniui vėl teko valdyti Vilniaus vyskupiją. Bet šį kartą didžiausias priešas buvo Tarybų valdžia, kurios valdymo būdui arkivyskupas negalėjo pritarti 1947 m. birž. 12 d. už prieškomunistinę veiklą jis buvo suimtas, šv. Antano atlaidų išvakarėse Šv. Ignoto bažnyčioje. Tardytojo žinioje išbuvo ligi Kalėdų, o po to buvo nubaustas 10 metų kalėjimo ir išgabentas į Vladimiro kalėjimą.

Vladimiro kalėjimas yra 200 kilometrų į rytus nuo Maskvos. Tenai buvo apie 2500 kalinių, bet vienoje kameroje dažniausia nebūdavo tos pačios tautos kaliniai. Arkiv. Reinys buvo vienintelis lietuvis toje kameroje.

Arkiv. Reinys buvo kuklus ir nuoširdus. Gaudamas siuntinį, jis visuomet su visais pasidalino. Tai įspūdinga: alkanas atjautė alkaną.

Dr. Gotthold Starke apie arkiv. Reinį pasakoja: „Jo laikysena yra tikro Bažnyčios šventojo laikysena... Jo autoritetas sklido pro kalėjimo sienas iš vienos griežtai izoliuotos celės kiton.... Aš pats gavau daug iš šios prakilnios asmenybės, kurioje jungėsi tvirtas tikėjimas, didelis mokslas, krikščioniškoji meilė ir nusižeminimas..." (Arkiv. M. Reinys, 224).

1953 m. lapkričio 8 d. arkiv. M. Reinys mirė. „Kaip Kristaus garbė prasidėjo nuo kryžiaus, taip ir jo prasidės nuo kalėjimo. Ir kaip kryžius, buvęs gėdos ženklas, tapo garbės ženklu, taip pagarsės ir Vladimiro kapinės, kurios priglaudė jo kūną, nes tai buvo tikras savo pašaukimo kankinys..." (Jaunystės draugas dr. J. Čepėnas, Arkiv. M. Reinys, 226).

Arkivyskupas Mečislovas Reinys reta asmenybė:

teologas —
profesorius —
psichologas —
visuomenininkas —
filosofas —
ministeris —
pamokslininkas —
jaunimo mylėtojas —
vyskupijos valdytojas —
lietuvių bažnytinių teisių gynėjas —
kalinys —
kankinys

Įsidėmėtini arkiv. M. Reinio žodžiai Vladimiro kalėjime, žuvus vienam kaliniui: „Neliūdėkime! Nukankintieji kovoja su mumis. Jie stiprina mūsų gretas. Tebūna pašlovinti nenusilenkę prieš netiesą. Jie gyvena amžinai."

Ramunė Kubiliūtė

Arkiv. M. Reinį prisimenant

1984 m. vasario 7 d. Kun. dr. Vytautas Bagdanavičius atnašavo šv. Mišias Čikagos marijonų koplyčioje, minint arkiv. Reinio 100 m. gimimo sukaktį. Jo pamokslo pagrindinės mintys. Kai minime šiandien arkiv. Mečislovo Reinio šimtąjį gimtadienį, yra verta ne tik melstis už jį, bet ir dėkoti Dievui, kad mes savo tautoje turėjome tokį didelį žmogų. Kaip galima aptarti arkiv. Reinio didumą? Jo didumas glūdi jo visapusiškame, jo pilnume. Tai buvo žmogus, kuris buvo ne vien giliai tikintis, bet ir protingai mąstantis bei nevengiantis domėtis gamtos mokslais. Taip štai savo studijoje apie rasizmą jis aptaria, ką reiškia žodis ‚pasaulėžiūra". Daugeliui mūsų šis žodis reiškia beveik visiškai tą patį, ką „tikėjimas". Amerikos katalikai visiškai šitokio žodžio neturi. Tai būtų gal būt „world view" ar „global outlook". Amerikos visuomenėligi šiol nerado reikalo rūpintis kaip savo katališkąjį tikėjimą suderinti su mokslais ir filosofija.

Vyskupui Reiniui tuo tarpu tai buvo būtinas kataliko inteligento uždavinys. Dėl to jam pasaulėžiūros žodis reiškia tokią žinijos sistemą, kuri yra sudaryta iš gamtamokslio, filosofijos ir religijos mokslų. Tai yra tokia žmogaus galvosena, kuri apima visas sritis. Ji nesitenkina vien tikėjimu, ji nesitenkina vien filosofijos atsiekimais ar vien vadinamais tiksliaisiais mokslais. Ji neatmeta nieko to, kas yra teisinga tikėjime, kas yra teisinga filosofijoje ir kas yra teisinga tiksliuosiuose moksluose. O visose šiose srityse gali būti daug ir klaidos priemaišų. Nesišskiriant nė tikėjimo. Tikėjimas gali išvirsti vien į religinio jausmo ieškojimą. Tikslieji mokslai gali išvirsti tokiais visagaliais, kad gali žmogaus galvojime nepalikti vietos nei religijai nei filosofijai. O filosofija šiandien serga priešinga liga; ji pradeda abejoti pačia savimi ir nėra tikra, ar ji ką nors teisingo iš viso galės pasakyti.

Ne toks yra arkiv. Reinys. Jam visi šie trys mokslai daug sako. Ir jeigu mes norime arkiv. Reinio testamento lietuvių tautai, tai jis yra šitoks: **Būkite krikščioniškai tikintys,** būkite mokyti tiksliuosiuose moksluose ir būkite sveiko galvojimo žmonės.

Nuostabų vaizdą sudaro ta Vladimiro kalėjimo cele, kurioje arkiv. Reinys reiškėsi kaip mokytojas. Apie tai kalba ten buvęs vokietis diplomatas Starke. Galima susidaryti vaizdą, kad čia buvo susitelkusi apie arkiv. Reinį visa žmonija Čia buvo buvęs Rusijos dūmos atstovas poetas Šulginas, Latvijos žydų vadas Dubiu, Salata, žymus Japonijos ekonomistas, Cabardinas — arabas, ukrainietis dailininkas, estas mokytojas. Ir šioje labai mokytų žmonių įvairybėje arkiv. Reinys aiškindavo krikščionišką filosofiją. „Jo autoritetas sklido pro kalėjimo sienas iš vienos griežtai izoliuotos celės kiton. Aš pats daug gavau iš šios prakilnios asmenybės, kurioje jungėsi tvirtas tikėjimas, didelis mokslas, krikščioniškoji meilė ir nusižeminimas. Jam išeinant, aš paprašiau suteikti palaiminimą, ką jis padarė giliai susijaudinęs, kartu su neužmirštamu išpažinimu visos krikščionijos „una sancta", — sako Stake. Dr. Starke buvo protestantas. Tas arkiv. Reinio pasakymas „viena šventa" reiškia ekumenizmą.

Aš pažinau karalių tavyje

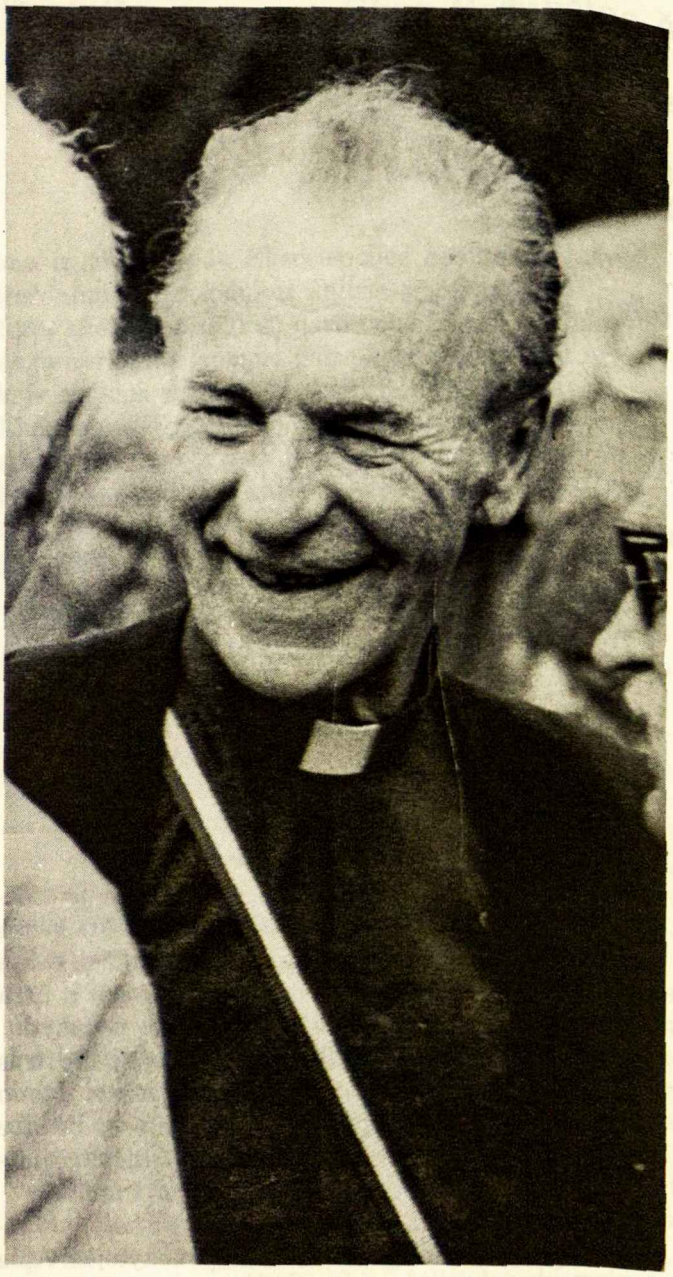

Kun. Stasio Ylos vienerių metų mirties metinėms paminėti skiriame šias Vytauto Mačernio eilutes:

Tu sakei: „Per žemę mes praeinam
Tik vienąsyk, tai būkime tvirti.
Kieno gyvenimas bus panašus į sodrią dainą,
Tas nesutirps mirty."

Todėl, nors neturėjai tu namų, kai saulė leidos,
Nei sosto, nei tarnų karališkam dvare, —
Iš tavo liūdno ir pailgo veido
Aš pažinau karalių tavyje.

Su kun. Stasiu Yla atsisveikinant

P. Narutis

Susitikome Kauno Geštapo požemių celėje prieš 40-metų ir klausėme vienas kito: „Kodėl mes čia esame?" Į šį klausimą mums niekas niekada neatsakė, kaip šaltos požemių sienos tylėjo. Tolimesnis kelias, ginkluotų sargybinių nurikiuotas, jau buvo vienos krypties — Tilžė, Karaliaučius, Marienburgas, Stutthofas — su 50-čia tokių pat kaip mes, vienas kito besiklausinėjančių: „Kodėl mes čia esame?".

Mačiau jo išblyškusį veidą, jutau jo nuo šalčio ir nuovargio drebantį kūną, bet nuovargio pasilpusia ranka jis laimino tuos, kurie jau anksčiau nuo mūsų pradėjo atsiskirti. O tų atsiskiriančiųjų skaičius augo dešimtimis, šimtais, tūkstančiais... Bet Jo laiminanti ranka nepavargo, ji nešė paguodą ir šviesą tiems, kurie jau nieko nebeturėjo, kas žmogui šioje žemėje dar galima turėti. Tiems, kurių kūnas buvo jau apnaikintas, jis davė naują viltį. Jis laimino "Armiją Krajovą", vedamą sušaudyti. Ir mačiau kaip to vaiko, 10-ties metų, kariamo Kūčio dienos išvakarėse vietoje tėvo, veidas pakrypo į kun. Stasio pusę — jis laimino jį.

Ir dabar jis atvyko į Čikagą liudyti. Liudyti kaip žmogus nutolęs nuo Dievo virsta žvėrimi. Ir tas žvėris nuolat alkanas. Ir tą alkaną žvėrį gali papenėti tik nekaltųjų kraujas, motinų ašaros, alkanų, sutraiškomų vaikų šauksmas: „Mama!.."

Jis atvažiavo į Čikagą, kad jo liudijimas būtų perduotas Amerikos Teisingumo Departamentui. Jis liudija, kad tas žvėris ir dabar dar savo darbą tęsia ir ieško nekaltų žmonių. Ir nesikreipkite į tą žvėrį, nes jo parodymai ir suteiktos žinios neteisingos, apgaulingos, iškreiptos. Tas žvėris ir toliau niekina ir naikina lietuvių tautą ir ieško nekaltų aukų.

Tai paskutinis kun. Stasio paliudijimas, pateiktas dabar Čikagoje. Ir Jūs, Lietuvių Bendruomenė, ir Jūs, VLIKas, ir Jūs, ALTas turite perduoti šį kun. Stasio liudijimą Teisingumo Departamentui.

Šventasis kun. Stasy, jau šioje artimoje Prisikėlimo Šventėje susijungęs Dievuje, užtarki mus ir lietuvių tautą šioje žemėje prieš Aukščiausiąjį.

Mes, buvę politiniai kaliniai Nacių ir Sovietų kalėjimuose, atsisveikindami tariame: „Ilsėkis ramybėje, šventasis kunige Stasy!"

Taip kalbėjo inžinierius Pilypas Narutis, kun. Stasio Ylos kančios ir džiaugsmo, idėjų ir kovos bičiulis, 1983 m. kovo 25 d. Čikagoje atsisveikinimo vakare.

FRIDOLINAS

Fridricho Schillerio baladė

(Tęsinys iš 1983 m. Nr. 10)

Kaip ministrantas tuoj po to
Su kunigu drauge
Altoriun žengia pirma jo,
Mišiolas rankoje.
Priklaupęs dešinėj, kairėj,
Atlieka viską apdairiai,
Kai Sanctus triskart nuaidėjo,
Jis varpeliu jį palydėjo.

Ir lenkias kunigas žemai,
Altoriun grįžęsis,
Ir Dievą, esantį čionai,
Parodo rankom jis
Iškėlęs, skelbiant tai žvangiu
Zakristijono varpeliu,
Ir klaupę mušas į krūtinę,
Ir kryžiaus ženklu Kristų mini.

Atlieka viską jis tiksliai
Stebėtinu būdu,
Kaip daroma kad panašiai
Bažnyčioje kitų,
Ir nepavargsta paslaugus
Lig pat Vobiscum Dominus,
Kai kreipias kunigas į žmones,
Linkėdamas dangaus malonės.

Vėl viską sudeda tada
Tvarkingai ir gražiai;
Ir kai šventovė iššveista,
Jis išskuba vikriai
Sau linksmas sąžine ramia
Kalyklon, esančioj miške.
Sumest dar dvylika suspėja
Jis Tėve mūsų pakelėje.

Išvydęs dūmus pagaliau
Ir stovinčius tarnus,
Jis klausia: "Ar padarėt jau,
Kaip liepė ponas mūs?"
Šiurpias padarę grimasas,
Į pečiaus rodo jie liepsnas:
"Tas sutvarkytas jau čia vietoj,
Pagirti grafas mus turėtų."

Jis bėga grafui kuo greičiau
Pranešti žinią tą.
Šis jį pamatęs iš toliau,
Nustėrsta nuostaba:
"Nelaimingasis, iš kur tu?"
"Aš iš kalyklos." — "Kuo būdu?
Tai tu laiku nueit nespėjai?" —
"Kol, pone, pasimelst galėjau.

Atleiskit, pone vos tik jau
Jūs išsiuntėt mane,
Kaip dera, pasiteiravau.
Gal lieptų ką ponia.
Ji liepė išklausyt mišias,
Ir išklausiau mielai aš jas.
Rožančius keturis pridėjau —
Už jus ir ją juos sukalbėjau."

Nustemba grafas čia labai,
Suglumsta jis išsyk:
„Ir ką atsakė jie tenai
Kalykloj tau, sakyk!" —
„Nesupratau kalbos prasmės,
Jie pečiun rodė juokdamies:
Tas sutvarkytas jau čia vietoj,
Pagirti grafas mus turėtų." —

"O Robertas?" staiga baugiai
Paklausė grafas jį.
"Tai argi jo nesutikai
Kur einant pagiry?" —
"Nei girioj, pone, nei lauke
Nerodė jo ženklai jokie" —
"Na", grafas pritrenktas jam tarė,
"Pats Dievas teismą šį padarė!"

Sujaudintas, kaip niekados,
Už rankos taip gražiai
Jį ėmęs veda prie žmonos,
Nustebusios didžiai.
"Gal nėr taip angelas skaistus,
Kaip vaikas šis, jį gerbkit jūs.
Nors mus kai kas ir suvedžiojo,
Jį Dievas, angelai užstojo."

Vertė ALFONSAS TYRUOLIS

(Versta 1981.VII.19-25
Union Pier, Mich.)

LIETUVOS
NACIONALINĖ
MARIJAMPOLĖS
BIBLIOTEKA

Gintės Damušytės padėkos žodis, priimant Kriaučeliūno premiją, 1984 kovo 10 Jaunimo Centre

Gerbiami svečiai, susirinkusieji šiandien pamatyti tas, kurios už savo veiklą lietuvių visuomenėje buvo išskirtos specialiu atžymėjimu. Jaučiuosi panašiai kaip tą pirmą dieną prieš keturis su puse metų, kai pradėjau dirbti Lietuvių Katalikų Religinėje Šalpoje New Yorke. Vietiniai pradėjo klausinėti, kas per viena ta nauja darbininkė ir kodėl ji pasirinko dirbti lietuvišką darbą pilnu laiku. Tada draugai pradėjo klausinėti, ką aš veikiu toj įstaigoj visą dieną. Iš pradžių žengiau į tą darbą pati pilnai nežinodama kas manęs laukia — tik žinojau, kad buvau pasiryžus tam paaukoti vienerius metus.

O po metų įvyko tam tikra metamorfozė — išsivystė Lietuvių Informacijos Centras ir mano įsitikinimas bei meilė šio darbo siekiams.

Tie siekiai labai aiškūs — padėti tautiečiams Lietuvoje, kurie nelaisvėje gyvendami parodo tiek heroizmo, gindami savo religiją, savo kalbą ir kovoja drąsiai už tautos egzistenciją ir žmogaus teises. Ta parama yra teikiama įvairiai: materialiai, dvasiniai ir moraliniai.

Sąžinės kaliniai ir jų šeimos bei persekiojami dvasiškiai yra konkrečiai šelpiami.

Solidarumo dvasioje su tikinčiaisiais yra užsakomos mišių intencijos bei organizuojamos maldos vigilijos už persekiojamą Lietuvos Bažnyčią ir Tautą.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos ir kitų pogrindžio leidinių bei šaltinių informacijos yra skleidžiamos kitataučių spaudoj, žmogaus teisių organizacijoms, politiniams bei dvasiniams vadams.

Tenka naudotis ir specialiomis priemonėmis, pvz. mūsų įstaigos direktorius kun. Kazimieras Pugevičius skambino iš Romos per šv. Kazimiero sukakties iškilmes, pranešdamas detalią įvykių eigą, ragindamas tas žinias perduoti žinių agentūrom. Tai ir buvo tuojau padaryta. Iš pradžių pajutau abejingumą. Tad teko naudoti aktyvesnį priėjimą. Associated Press agentūra tuo priėjimu buvo suinteresuota ir pasiuntė korespondentą į popiežiaus specialią audienciją. Šios agentūros žinutė apie popiežiaus žodį lietuviams piligrimams pasklido tarptautinėj spaudoj.

Lietuvių parama šiam darbui yra ne tik lauktina, bet įpareigojanti. Įsidėmėtinos V PLJK nuotaikos. Vyravo dėmesys kovojančiai Lietuvai. Jau dabar matosi pozityvios Kongreso pasekmės. Australijoj įsisteigė jaunų profesionalų būrelis, kuris seks spaudą ir reaguos į Lietuvą liečiančius straipsnius, atitaisydamas klaidas bei laiškais redakcijom užgirdamas tikslius reportažus. Girdėjau, kad Čikagoj išsivystė peticijos akcija — jaunimas, sekdamas Lietuvos jaunimo pavyzdį, pradėjo rinkti parašus po petecija, kurioje reikalaujama laisvės kunigams — Svarinskui ir Tamkevičiui.

Bet kas mane gal daugiausia paveikia, yra kitataučių dėmesys, ypač tų, kurių pašaukimas šiam dar-

bui ateina ne iš lietuvių kilmės, bet grynai iš artimo meilės ir žmogiškos sąžinės.

Keli ryškūs pavyzdžiai:

— Iš Winnipego skambina kanadietis, ne lietuvis, užsisakantis kalinių nuotraukas bei vėliausias Lietuvą liečiančias informacijas, kad galėtų savo parapijoj išstatyti parodėlę apie tikinčiųjų būklę Lietuvoj. Kas sekmadienį jis dalina Kronikas bei informacinius lapelius anglų kalba ir ragina parapiečius siųsti laiškus kaliniams. Jo veikla plačiau išsišakoja, kai vietinėj spaudoj pasirodo jo straipsniai apie Lietuvą.

— New Yorke veikianti Tarptautinės Amnestijos grupė iš mūsų gavus PLB-nės lėšomis išverstą Perspektyvos" leidinį, kuriame yra perduodama jos adoptuoto kalinio Gintauto Iešmanto teismo eiga, ryžtasi su šia medžiaga pastatyti vaidinimą. Prikalbina New Yorko valstybinio universiteto dėstytoją su studentais per šešias savaites surašyti skriptą, paskirstyti roles ir pastatyti vaidinimą White Plains mieste. Po premjeros, grupės užkalbintas, New York Times atspausdina trumpą žinutę apie vaidinimą. Patys aktoriai, įsigilinę į atliekamų rolių asmenybes bei aplinkybes, atvirai pasisako, kad ši patirtis jiems suteikia daug nežinomų žinių bei supratimo apie gyvenimą okupuotose sąlygose. O stebėtojus kūrybos menu pateikti vaizdai labiau įtikina bei paveikia.

— Vienos vokiečių agentūros korespondentė, gavus Informacijos Centro žinias, tuoj jas išverčia į vokiečių kalbą ir skleidžia Europos spaudoj. Ji pati savo ruožtu rašo platesnius pranešimus apie Lietuvai rūpimas problemas. Kai jos žinia apie kun. Tamkevičiaus nuteisimą buvo paskelbta, Vakarų Vokietijos vyskupų konferencija viešai pasmerkė sovietus už šį žygį ir prašė jį išlaisvinti.

— Šių metų Templeton premiją, kuri prilygsta Nobelio premijai religinėj srity, laimėjo anglikonų kunigas Michael Bourdeaux iš Kestono kolegijos. PLB-nės bei Religinės Šalpos pastangomis Kestono kolegijoj dirbau 1981 m. vasarą. Aną savaitę kun. Boudeaux buvo atvykęs iš Anglijos specialiai į New Yorką spaudos konferencijai, kurioje jį paskelbė laureatu. Jis mane pakvietė į tą konferenciją, džiaugdamasis, kad su ketvirčiu milijonu dolerių plačiau galės veikti. Jis sakė, „Būkite užtikrinti, kad Lietuvos reikalai nebus užmiršti". Galime džiaugtis turėdami gerą prietelį, kuris jau yra pripažintas tarptautinėj plotmėj.

Sąrašas tokių žmonių netrumpas. Jie savo sąlygomis daro kiek išgali, pasisemdami stiprybės iš brolių ir sesių Lietuvoj, kurie neboja nei sunkių bausmių, nei trėmimų į Sibirą ar bepročių namus, nei kartais mirties.

Ironiška, kad mūsų tarpe kartais yra bandoma atestuoti LKB Kroniką ir kitą pogrindžio spaudą kaip dengiančią mažą gyvenimo sferą. O tuo tarpu Sovietų Sąjungos akimis ši tautinė — religinė rezistencija yra labiausiai jiems grasinanti ir rūpesčio kelianti. Ši paprasta kova už tiesą, laisvę ir teisingumą yra šiuo metu stipriausia ir pati ryškiausia lietuvių tautos gyvastingumo išraiška.

Žinoma, mums toli iki to, ką Lenkijos jaunimas daro, iškeldamas kryžių prieš sovietų kūjį ir pjautuvą. Nieks nesako, kad tai kova tik už religiją, bet tai kova ir už tautą ir valstybę.

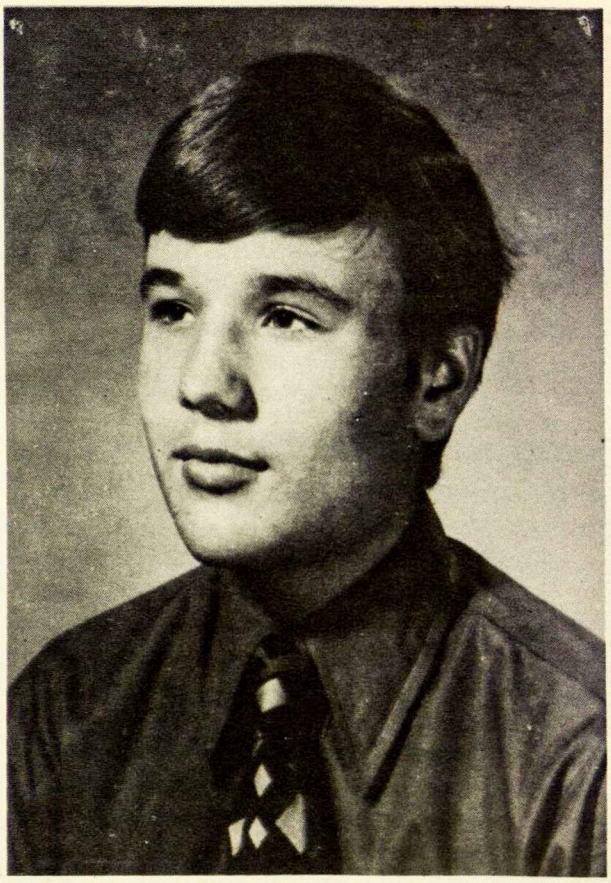

Stud. Eugenijus Kriaučeliūnas, Irenos ir dr. Leono Kriaučeliūnų sūnus, gimė 1958 m. sausio 5 d. Palos Park, Ill. Mirė 1977 m. bal. 17 d. sulaukęs vos 19 m. amžiaus. Purdue, Ind. univ. studentas, veiklus skautas, pasižymėjęs sportininkas.

Dr. L. Kriaučeliūno šeima sūnaus Eugenijaus atminimui įkūrė kasmetinę Eugenijaus Kriaučeliūno vardo premiją. 1000 dol. premija skiriama labiausiai pasižymėjusiam lietuviškoj veikloj tų metų jaunuoliui-ei arba jaunimo grupei.

1983 m. 1000 dol. premija paskirta Gintei Damušytei, dirbančiai Lietuvių informacijos centre, N.Y. ir 500 dol. premija Violetai Abariūtei iš Detroito už 1983 m. puikiai suorganizuotą Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą.

Baigdama asmeniniai noriu padėkoti Eugenijaus Kriaučeliūno premijos komisijos nariams, kurie nusprendė tą tūkstantinę premiją skirti man už mano darbą. Dėkinga esu ir tiems, kurie mano darbą vertindami pasiūlė kandidate į šią premiją. Noriu išreikšti savo pagarbą dr. ir poniai Kriaučeliūnams už jų a.a. sūnaus Eugenijaus įamžinimą šia premija, kuris, jei būtų gyvas, tikriausia sekdamas tėvų pavyzdžiu būtų aktyvus lietuvių visuomenėje. Ir žinoma, esu dėkinga savo tėvams už įskiepytą idealizmą bei meilę lietuviškiems reikalams ir broliams, kurie mane remia ir drauge mane sugrąžina į linksmesnį gyvenimą, kai per rimtai pradedu į viską žiūrėti.

Erdvilas Kasaitis

Fotografijos

128

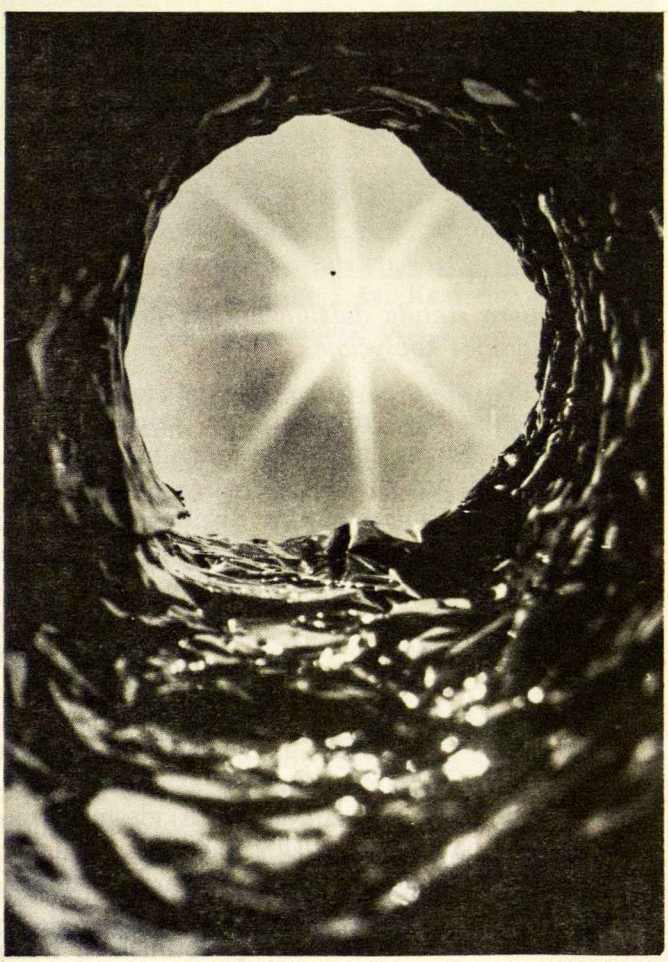

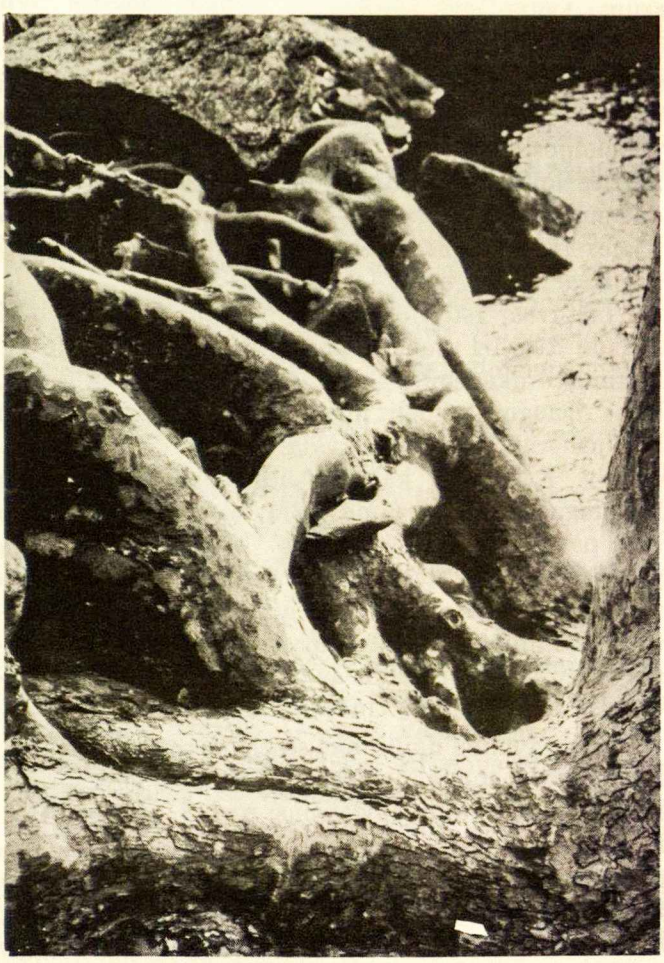

129

TAU, ŠVENTASAI KAZIMIERAI

Sesuo M. Perpetua

Šv. Kazimiero Seserų dalyvavimas šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjime yra daugeriopas ir įvairus. Jo pradžia siejasi su Lietuvoje ruošiamu Katalikų kalendoriaus — žinyno leidiniu. Lietuvos vyskupijų liturginės komisijos pirmininkui kun. Vaclovui Aliuliui prašant, pasiuntėme medžiagos apie šv. Kazimiero Seserų kongregaciją ir įvairias foto kopijas šv. Kazimiero paveikslų bei statulų, kurios yra mūsų koplyčioje ir vienuolyne.

Taipgi leidžiamam šv. Kazimiero paveikslų *Albumui* pasiuntėme redaktoriui Pauliui Jurkui įvairius šv. Kazimiero paveikslus bei Sesers Mercedės reprodukcijas, jos tapytų šv. Kazimiero paveikslų.

Ruošiant antologiją *Vainikas — Kryžius — Lelija,* skirtą šv. Kazimiero 500 metų mirčiai pagerbti, redaktorius Alfonsas Šešplaukis pasinaudojo kai kuria medžiaga iš šv. Kazimiero Seserų lietuviškos bibliotekos.

Vienam *Observer* redaktoriui, Antanui Adomėnui, suieškojome medžiagos jo ruošiamam straipsniui apie šv. Kazimiero Seserų kongregaciją, ryšium su vienuolijos 75 m. sukaktimi ir šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimu. Taipgi tam straipsniui paįvairinti davėme daug iliustracijų. Beje, pasiuntėm *Observer* ir *Vyties* redakcijoms mūsų seselės Agnesinos eilėraštį — „Hear Us, O saint Casimir".

Lietuvos Istorijos dr-jos reikalų vedėjai p-lei Alicijai Rūgytei prašant, pasiuntėm straipsnį apie Šv. Kazimiero akademiją — tą 1911 m. garstyčių grūdą, kuris išaugo į didelį medį, šiandien žinomą kaip Marijos Aukštesnioji mokykla.

Šv. Kazimiero kultui išplėsti po pasaulį mūsų kongregacija atspausdino kelių formatų — atviruko bei paveiksliuko — seselės Mercedės nutapytą paveikslą. Juos siunčiame mūsų seselių vedamoms mokykloms ir įstaigoms, kad juos paskleistų bei išplatintų mokiniams, studentėms ir personalui. Mecenatas šio projekto yra didis šv. Kazimiero kulto puoselėtojas, J.E. vyskupas Vincentas Brizgys.

Mūsų žymioji dailininkė seselė Mercedes šiems šv. Kazimiero metams nupiešė tris didelio formato šv. Kazimiero aliejinius paveikslus: prel. J. Balkūnui, St. Petersburg, Florida, Šv. Kazimiero par., Gary, Indiana ir mūsų Motiniškam namui. Mažesnio formato Loretto ligoninei, o Šv. Kryžiaus ligoninei paveikslą, kuris puošė viršelį Šv. Vardo katedros Eucharistinės

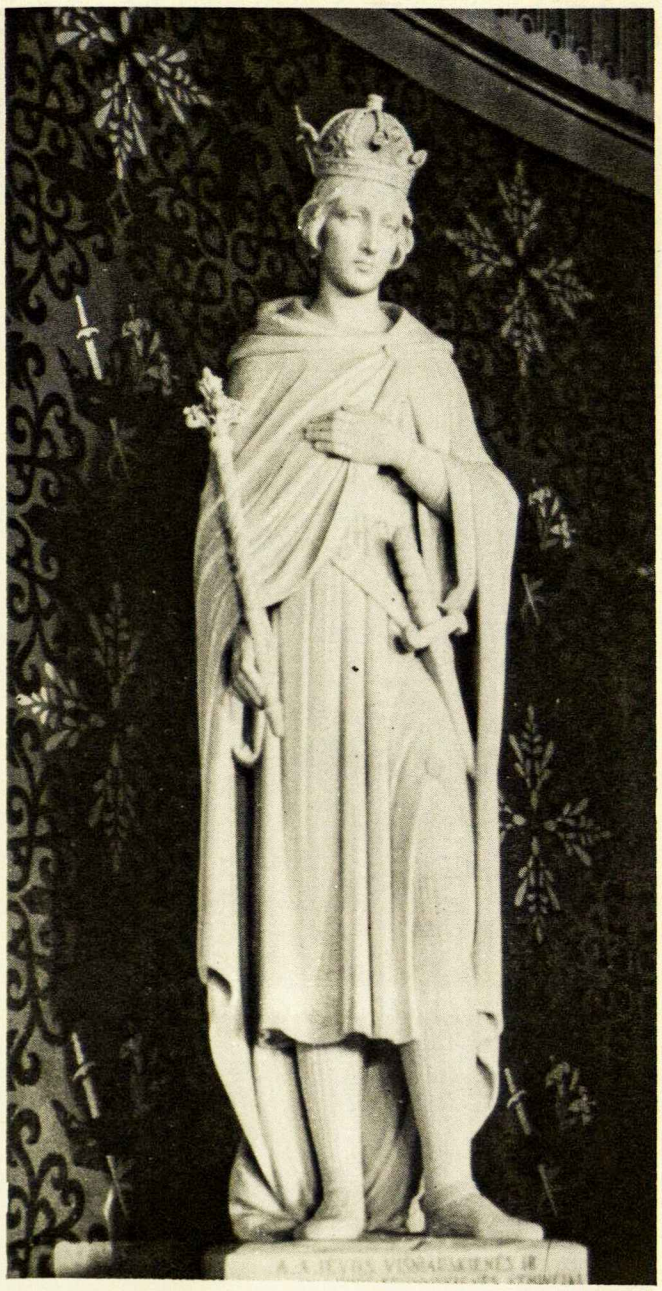

Šv. Kazimiero statula didžiajame altoriuje šv. Kazimiero vienuolijos koplyčioje.

Liturgijos minėjimo programą. Ji taipgi parinko iliustracijas iš šv. Kazimiero gyvenimo naujos Kronikos laidai ir piešinį žurnalui *Laivui.*

Irgi daug prisidėjo prie šv. Kazimiero 500 metų mirties reklamos savo kūryba muzikė seselė Bernarda; ji sukompanavo melodijas su vargonų palyda kun. S. Žilio devyniom giesmėm ir šv. Mišių aklamacijom. Šis leidinys yra dedikuotas šv. Kazimierui. Seselė Bernarda sukūrė melodiją Atsakomajai Psalmei šv. Mišioms Šv. Vardo katedros minėjime; surado lotynų kalba giesmę — „Omni die" ir pasiuntė minėjimams Washington, D.C., Denver, Colo., ir Doylestown, Pa.; harmonizavo Pociaus šv. Kazimiero giesmę trims moteriškiems balsams su fleitos obbligato; dirigavo šv. Kazimiero seserų chorui Šv. Vardo katedroj, minint šv. Kazimiero 500 metų sukaktį.

Pačiam šv. Kazimiero seserų motiniškam name

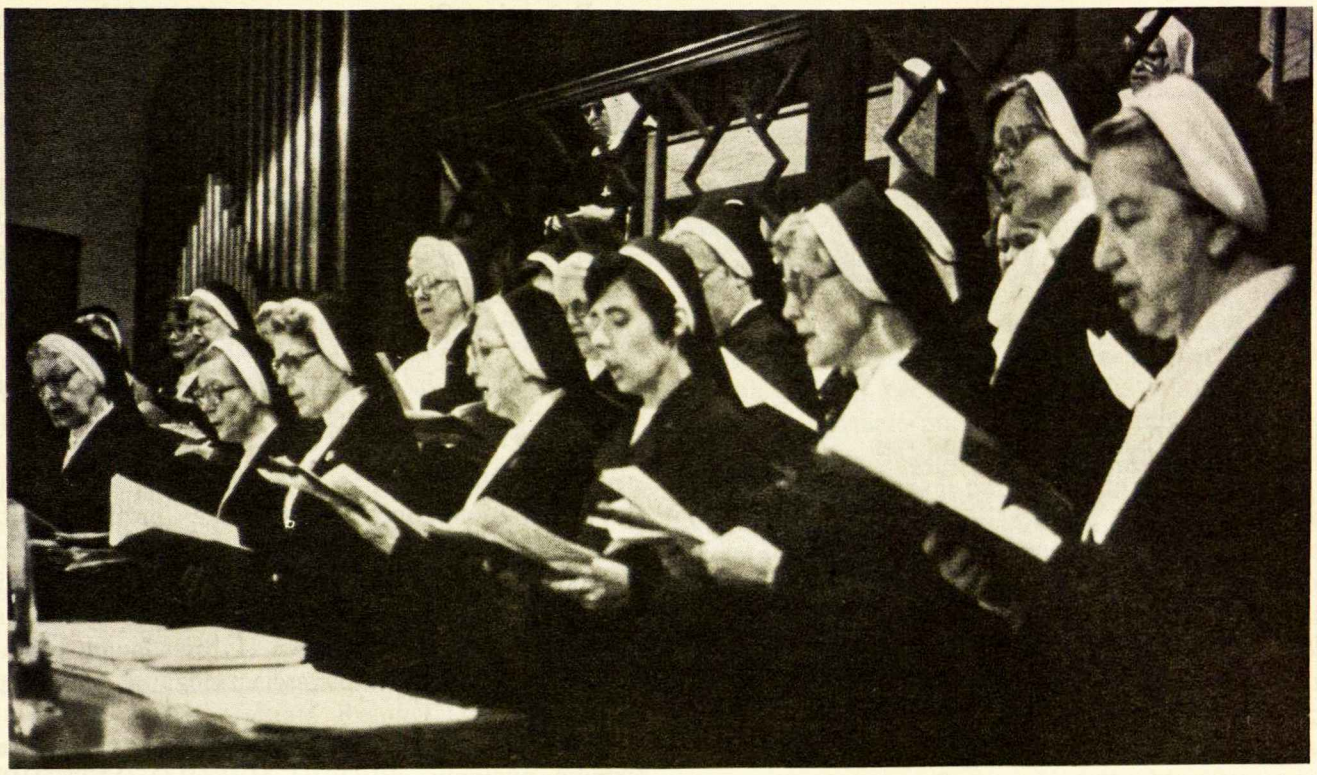

Dalis šv. Kazimiero seserų choro, kuris giedojo Čikagoje per šv. Kazimiero šv. Mišias, Šv. Vardo katedroje vasario mėn. 25 d.

turime lietuviškų knygų biblioteką ir tautodailės muziejų. Vaizdžiau paminėti šv. Kazimiero metus ir geriau įsisąmoninti mūsų globėjo pavyzdingą gyvenimą padarėme parodėlę įvairių dailininkų ir liaudies kūrėjų paveikslų reprodukcijas, o literatūrą anglų ir lietuvių kalba apie mūsų šventąjį surinkome ir išdėliojome, kad seselės iš naujo susipažintų su mūsų globėjo šventu ir sektinu pavyzdžiu. Visas šis parengimas mūsų seselės Perpetuos, bibliotekos ir muziejų vedėjos motiniškame name.

Amerikos Lietuvių Katalikų Federacijai ruošiant Eucharistinį Liturgijos minėjimą Šv. Vardo katedroj, mūsų seselės Joanella, Marilyn, Agnesina, Perpetua ir Regina Maria įsijungė į šv. Kazimiero komitetą. Ypač labai aktyviai prisidėjo prie liturgijos paruošimo.

Šv. Vardo katedroj pagerbiant mūsų tautos globėją šv. Kazimierą, įspūdingoj vėliavų įnešimo eisenoj pirmoji vėliava atkreipė visų dėmesį. Ant raudono pliušo karalaičio Kazimiero vaizdas, didingu grožiu masino minios akis. Vėliavnešis ir dvi kazimierietės pagarbiai lydėjo eiseną. Ta raudona vėliava, pastatyta prieš šv. Kazimiero gerbėjų minią, tartum bylojo — Štai aš esu su jumis! Vėliavos įmantri kūrėja, tai Marijos Aukštesniosios mokyklos meno skyriaus vedėja — seselė Kathleen Smith.

Šv. Kazimiero minėjime Šv. Petro ir Povilo katedroj, Philadelphia, Pa. kovo 18 d., 1984 m. Šv. Kazimiero seserų choras iš Villa Joseph Marie pagerbė savo globėją, prisidėdamos prie iškilmių savo įspūdingu repertuaru. Shenandoah, Pa., ir Worcester, Mass., Šv. Kazimiero par. mūsų seselės prisidėjo prie iškilmių paminėjimo. Frackville, Pa. bankete, tęsinyje Šv. Jurgio par. minėjimo, seselė Joanella, mūsų kongregacijos generalė vyresnioji, pasakė pagrindinę kalbą apie mūsų kongregaciją ir šv. Kazimierą.

Romoje, kovo 4 d. dėl įvairių įsipareigojimų tik dvi seselės mums atstovavo. Šia proga mūsų kongregacija pasirūpino įteikti šv. Tėvui Jonui Pauliui II stambią auką jo labdaringiems reikalams.

Toronto minėjime turėsime didesnę seselių reprezentaciją. Chicagoje vasario 25 d. minėjime Šv. Vardo katedroj susirinko apie 150 seselių pagerbti vienintelį mūsų tautos šventąjį ir mūsų kongregacijos globėją.

Gražus, pakilios nuotaikos ir įspūdingas šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimas buvo studenčių suruoštas Marijos Aukšt. mokyklos auditorijoje. Celebrantas kun. Antanas Saulaitis, S.J. iškėlė mūsų šventąjį deramoj aukštumoj, apibūdindamas jo pavyzdingą gyvenimą.

Czestochowos šventovėje, 1984 m. kovo 4 d., minint šv. Kazimiero 500 metų mirties sukaktį, mūsų seselių choras iš Villa Joseph Marie, Holland, Pa giedojo gregorines šv. Mišias, nešė aukas ir atliko skaitinius. Pabaigoj minėjimo sugiedojo Marija, Marija.

Šioj šv. Kazimiero 500 metų mirties sukaktyje mes, Šv. Kazimiero seserys, pasirinkome mėnesinių rekolekcijų dienomis pasvarstyti šv. Kazimiero gyvenimą ir dorybes Aštuonių Palaiminimų šviesoje. Šie aštuoni palaiminimai yra Kristaus programa ir krikščioniškojo bei vienuoliškojo tobulumo kelrodis. Susirinkusios mažomis grupėmis seserys bendrai svarsto mūsų šventojo iškiliausias dorybes ir būdus, kaip šv. Kazimieras jas įprasmino savo gyvenime palaiminimų šviesoje.

MIRTIES IR GYVYBĖS TEMA CINZO ROMANUOSE

Diplominis darbas —
Pedagoginis lituanistikos institutas
Čikaga, 1978 m.

Dalia Bilaišytė

Dalia Bilaišytė

Rašytojas Cinzas savo raštuose vaizduoja žmogaus gyvenimą visai realų, koks jis bebūtų: šiltas ar šaltas, paprastas, skurdus ar turtingas ir išdidus. Jis žiūri gyvenimui tiesiai į akis. Žiauri tikrovė neapdangstoma saldžiais žodžiais ir nepaslepiama po svajonių šydu. Pas jį tragedijos ir laimės atgarsiai pilasi ir pinasi kartu, kol atskleidžia šio pasaulio realybę. Žmogaus gyvenimą pilniausiai suprantame ir jo vertę pažįstame tada, kai staiga susidariusios sąlygos jį keičia ar jo iš viso netenkame. Cinzas abiejuose savo romanuose „RAUDONOJO ARKLIO VASARA" ir „BROLIO MYKOLO GATVĖ" gvildena gyvybės, mirties temą, giliai įžvelgdamas į paskirų veikėjų charakterius.

Gyvybės-mirties paslaptis amžiais domino žmogų. Kur slypi jos atsakymas, niekas nežino. Skaitydami Cinzo romanus, pamatome, kad ir jį ši tema užimponuoja. Tačiau jis neapsiriboja vien fizinės mirties idėja. Dvasinė mirtis, praradimas laisvės bei viso to, kas gyvenime svarbiausia — priespauda, psichologinis suvaržymas — paverčia žmogaus gyvenimą į mirties pasaulį..

Su dvasiniu suvaržymu susiduriam beveik nuo pirmųjų puslapių „BROLIO MYKOLO GATVĖJE." Tarp kitų viešbučio personažų sutinkam Bobą, dešimties, gal dvylikos metų berniuką, kuris „Nuo ankstyvo ryto iki vėlaus vakaro stovėjo kelte, spaudydamas mygtukus." (p. 30). Ponia Karabena, viešbučio savininkė, įtikinėdavo Dirbančiųjų Nepilnamečių įstaigos moteris, kad Bobas dirba tik tris valandas į dieną ir tris valandas mokosi. Tačiau berniuką visi stūmė nuo savęs, nesidomėdami jo gerbūviu.

Bobas nėra vienintelis, kuris jaučia priespaudą viešbutyje. Ponas Popolis, p. Karabenos vyras, irgi yra suvaržytas. Jis ištisą dieną sėdėdavo savo fotelyje: „...žvelgdamas į gatvę ir kalbindamas nieko nenujaučiančius praeivius." (p.14). Kaip ir Bobą, p. Popolį tvarkė p. Karabena. Jie buvo — „Du vaikai...vienas su daugybe gerų raukšlelių pasakų nykštuko veidelyje, kitas nenusakomo amžiaus, užguito ir glamonių maldaujančio šunelio žvilgniu. Dienomis abu buvo uždaryti skirtinguose narvuose ir teišsiveržd avo iš jų tik tamsoje." (p.33). Tik nakties metu abu paragauna gyvybės džiaugsmą. Bobas klausydamas Popolio pasakų apie cirką. Laisvės trupinėlį suranda ir Jono pasakojimuose apie mėlynuojančius miškus, didingus ežerus, kurių miegančiais paviršiais bėginėja pasakų mergaitė. Gyvybė atrasta fantazijose pratęsiama sapnų karalystėje.. Gyvenimo laisvę jie pajunta slankiodami nakties metu koridoriais ir žiūrėdami pro šviečiančias raktų skylutes. Dieną vėl tenka sugrįžti į neviltį ir nebuitį.

Bobas ir Popolis, tai tik šalutiniai veikėjai. Pirmoje dalyje veiksmas daugiau liečia Joną ir Yvonę. Jonas, lietuvis rašytojas, bandantis įsijausti į paprastų žmonių gyvenimą, kad juos geriau suprastų. Yvonė, operos solistė, staiga praradusi balsą automobilio nelaimėje. Čia vėl pavyzdys išskirtinių sąlygų iššaukto netikėto dvasinio lūžio. Yvonė, visada buvusi pirmaujanti, turi užsitarnavusi savąją vietą visuomenėje. Jos rolė gyvenime aiški. Bet kasdienybė pasikeičia

po nelaimės. Yvonė yra išgyvenusi „mirtį" tradicinėje visuomenėje. Dabar ji turi iš naujo pradėti gyventi, atrasti kitą gyvenimo prasmę. Tačiau procesas dar nesusikristalizavęs. Ji vis bijo pakilti naujam gyvenimui ir nenori nieko bendro turėti su jai bandančiu padėti psichologu. „Atvirai pradėjo vengti... ir niekais pasilieka ant bedugnės krašto, slapčia vildamasi, jog pasveiks ir vėl pradės dainuoti." (p.54). Yvonė bando pasprukti nuo tikrovės ne tik nakties sapnuose, bet ir lankydama kavinę, kurioje būdavo choristės ir kiti pradedantieji dainininkai. „Šitoje kavinėje dar neišblėso jos mitas: ji mato susižavėjusių „žuvelių" žvilgsnius ir nors keletai sekundžių užmiršta, kad yra iškritusi iš auksinių sūpuoklių." (p.55). Dvasinė mirtis sunkiai slegia, laikydama Yvonę prispaudus. Bet ji nepraranda vilties. Vis ilgiau pabūna prie pianino ir pradeda niūniuoti. Iš lėto bando save ir gyvenimą atstatyti, pakilti į laisvės sūkurį.

Yvonė, praradusi balsą, praranda svarbią savo gyvenimo dalį, bet nėra galutinai sugniužusi, nes ją gaivina Jono meilė, duktė, draugai. Tačiau Stepana, septyniolikmetė graikė, kurios gyvenimas paviršutiniškai žiūrint, atrodo nekomplikuotas, sutinka daug stipresnį dvasinį ir kartu fizinį smūgį. Ji gyvena su tėvais ir broliu, kurio draugas Leonidas pradeda su ja draugauti ir ją pamilsta. Ilgai ieškojusi nepažįstamam mieste būtinai reikalingo darbo, pagaliau susiranda, nenumatydama, kad eina į savo nelaimę. Viskas atrodo paprasta, bet tuojau pasipila smūgiai. Pirmas pasirodo Leonido mirties pavidale. Nors ir labai skaudu, Stepana jį pakelia, kaip likimo siųstą. Bet kada Stepana įsimyli darbdavio menkos moralės sūnų Harį, kurs, tik su draugais norėdamas laimėti lažybas, ją nuskriaudžia, smūgis pasidaro nebepakeliamas. Stepana, sudėjusi visą savo pasitikėjimą, meilę, viltį į Harį, atsiduoja jam. O jis, paėmęs visa tai, kas mergaitei svarbiausia, numeta ją šalin ir sutrypia. Jaunajai graikei gyvenimas persisunkia mirties atgarsiais. Ji nei nori, nei gali žiūrėti į ateitį. Stepana, nebegalėdama pakelti padėties baisumo ir dvasinio skausmo, praranda sąmonę brolio Apolinario glėbyje. Tai gamtos būdas apsisaugoti, atpalaiduojant protą ir išlaisvinant dvasią.

Šioje knygoje veikėjų gyvenimo dienos rišasi su „Brolio Mykolo gatve". Šalia šios yra Fontano gatvė, kurioje išsirikiavę dvidešim bordelių. Čia turi savo saloną ir Magi. Ji kaip ir Bobas bei Karabenas, pagauta gyvenimo sąlygų, kurios sužlugdė jos sielą. Nors Magi yra labai geros širdies — kas mėnesį siunčia tėvams pinigus, kasmet juos aplanko, duoda pinigų Armanui, pagelbsti Stepanai, aukoja vargšams per kunigą Paulių, bet jos dvasia nėra visai laisva — gyva. Pagaliau vieną vakarą savo „globėjo" sumušta atsiranda pas kunigą Paulių. Jo pamokymus ji paniekina, bet vis dėlto yra jų paveikta. Į savo saloną jau nebegrįžta. „Gyvybė" pradeda sugrįžti. Ištisą savaitę išsislapsčiusi, viską permąsčiusi ir pasvėrusi, vėl ateina pas kunigą Paulių prašyti jo palaiminimo. Skaitytojas nežino iš tikro, ką Magi planuoja daryti toliau. Žino tik, kad ji pilna pasiryžimo. Mirtis atmesta ir naujas gyvenimas pradėtas.

Cinzas neatmeta tikrosios mirties — gyvybės praradimo tiesos, svarbos. Dvasinė priespauda, laisvės atėmimas, visuomenėje vietos praradimas, idealų suniekinimas sunku pergyventi, bet kol gyvybė tebėra, viltis prasiveržia ir laikas neša į ateitį, į šviesesnes valandas. Mirties ironiją ir gyvybės reikšmę rašytojas toliau plėtoja, žvelgdamas į tuos „BROLIO MYKOLO GATVĖS" veikėjus, kuriuos tiesioginiai mirties konfrontacija paveikia ar tragiškai paliečia.

Pirmą kartą susiduriam su mirties žiaurumu, kai pažvelgiam į anglių kasyklas. Leonido mirtis sukrečia skaitytoją. Leonido, to stipraus jauno graiko, visada pasiruošusio padėti artimui, nežiūrint sau esančio pavojaus. Susidraugavęs su Apolinariu, padėjo jam surasti lengvesnį darbą, o pats dirba sunkų ir pavojingą. „Apolinaris keletą kartų įspėjo jį, kad liautųsi žaidęs su mirtimi, bet Leonidas tik numodavo ranka." (p.103). Dar vienus metus žadėjo padirbėti. Tačiau „meteliai nutrūko taip staiga." (p.103). Mirtis baisi — jį sutriuškina krentanti uolos masė. Susipažinę su Leonido šviesiu požiūriu į gyvenimą, jo linksmumu, paslaugumu, jo neišskaičiuota meile ir tyra siela, tikrai pajuntam pilną jo mirties tragediją. Nebespaus jis daugiau Stepanos pirštų kino tamsumoje, nebepasitiks jos po pamokų. Mirtis pakeičia ir visų tų gyvenimą, kurie supo nelaimingąjį. Leonido mirtis išryškina mirties neteisingumą jaunimo tarpe. Žmogaus sukurtų aplinkybių pasekmėje nusikalstama gamtos dėsniui, davusiam paskirtį jaunimui augti, gyventi ir džiaugtis gyvenimu, o ne mirti. Tuo pačiu atskleidžiama ir anglių kasyklų žiaurumo tikrovė.

Leonido mirtis stipriausiai paveikia Stepanos gyvenimo eigą. Ji įsimyli Harį ir savo nekaltu naivumu pasitiki juo. Tuo pačiu metu per ją pamatom, kaip dvasinė mirtis ir psichologinė priespauda iš tiesų gali privesti prie tikrosios mirties ieškojimo. Stepanos našta apsunkinta ir tuo, kad ji tampa nuo Hario nėščia. Nors brolis sutvarko viską: tėvus pasiunčia atgal į Graikiją, seserį atiduoda į specialius namus ir paskleidžia gandus, kad ji mokosi Paryžiuje, madų salonuose, Stepana nenori gimdyti kūdiko, nepajėgia prisikelti iš šios ją ištikusios dvasinės mirties ir nenori žiūrėti į ateitį. Ji visišką išsivadavimą mato tik mirtyje. Čia Cinzas iškelia savižudybės klausimą. Mergaitė nusprendžia nusiskandinti, bet giliai viduje jaučiasi dar šiokia tokia viltis, nes palieka raštelį, kuriame sumini savo užmačias. Stepana, nekeisdama savo sprendimo, įšoka į upę. Senasis Armanas pamatęs šoka gelbėti, pats kovodamas su jos ir savąja mirtimi. Kiekvienas žmogus turi savyje gėrio. Taip ir Armanas, nešamas srovės, paleidžia mergaitę, negalėdamas jos išlaikyti, bet ir vėl griebia ją ir, ištempęs ant kranto, verkdamas daro dirbtinį kvėpavimą, kad tik atgaivintų. Nugalėjęs mirtį, senukas iš džiaugsmo, nejausdamas savo nuovargio, neša Stepaną, kaip gyvybės triumfą pagarsėjusią viešaisiais namais Fontano gatve, kur Magi juos priima pas save. Kai Stepana pagimdo mergaitę, matome, kad iš mirties buvo atimtos dvi aukos.

Žvelgiant į Stepanos nelaimę, kyla klausimai: ar ji turėjo teisę žudytis, žinodama, kad žudo dar negi-

musį nekaltą kūdikį? Ar iš viso savižudybė turi pasiteisinimą? Kodėl žmogus bando žudytis? Ar jos mirtis būtų buvusi Hario kaltė?

Atsakymų į šiuos klausimus nėra, bet mintys sukeltos ir priverčia skaitytoją susimąstyti. Jaučiama tam tikra pergalė, kad Stepana buvo išgelbėta, kad kūdikis gimė sveikas, bet labiausiai pajuntame gyvybės reikšmę Stepanos padėkoje Armanui. Gyvenimą reikia išgyventi pilnai, koks jis bebūtų.

Pažvelgę arčiau į senąjį Armaną, matome, kaip mirtis iškelia paprasto žmogaus heroizmą. Jis pasidaro gyvybės nešėjas, ne tik pats nepasiduoda mirčiai, bet ir kitų jai neatiduoda. Skaitytojas per visą gelbėjimo epizodą viliasi, kad senelio kova su mirtimi yra abejinga pergalei. Tačiau atsidūsta, kai viskas pakrypsta į gerąją pusę. Staigi, nenumatyta automobilio avarija artima Armano gyvybę greitai, neleisdama pasipriešinti.

Knygoje giliausiai išanalizuotas veikėjas yra kunigas Paulius. Iš tolo stebim jo gyvenimą pirmuose puslapiuose. Ir tik paskutiniame knygos ketvirtadalyje pradedam pilniau pažinti šio kunigo — darbininko pasirinktą kelią. Matom jį sunkiai dirbantį anglių kasyklose, kad geriau pažintų ten dirbančiuosius žmones, kad galėtų jiems padėti. Sekam jo nuoširdžią draugystę su Jonu, Yvone, organizavimą jaunimo, jo pastangas padėti visiems tiems, kurie ateina prašyti pagalbos. Nors atrodo, kad pilnai suprantam Paulių, bet tikroji žmogaus siela atsiskleidžia tomis valandomis, kai jis regi šalia savęs mirties šešėlį. Cinzas per kunigą Paulių tiesioginiai analizuoja žmogaus reakciją susidūrus su mirtimi. Nelaimė atsitinka kasyklose. Pirmasis realizavimas mirties artumo apsuptas panika. „...suvokė, kad miršta. Pradėjo blaškytis, kandžioti veidą dengiančias uolėnas, bet užpylusi masė dar stipriau apglėbė jį triuškinančiu glėbiu." (p.284). Paulius, uolos užgriūtas, bando išsilaisvinti. Viltis atsiunčia naujų jėgų. „Vėl pajuto svaiginantį geismą gyventi. Kažkokia jėga įsiveržė į kūną..." (p.285). Paulių apsupa akmenys, uolos ir kelio į viršų, į gyvąjį pasaulį nesimato. Laukimas baisus. Jis net melstis bijo, nors vidaus balsas sako, kad reikia kovoti. "...su savimi, su neviltimi!" (p. 285). Kreipdamasis į Dievą pamato savo situaciją, kaip Dievo bandymą.. Pauliaus jausmai tai kyla, tai vėl krenta. "Juto dar vilties kibirkštėlę, kad per šešias valandas gali būti išlaisvintas. Drauge grimzdo į mirtinį abejingumą" (p. 301). Kada kukčiojimas ir neviltis apglėbia, belieka tik malda ir kurtinanti tyla. Po šio baisaus išgyvenimo Paulius lieka išgelbėtas. Esant taip arti mirties ir vėl pajutus iš naujo gyvenimą, įvertini jį visom savo galiom.

Užvertę knygą su šiomis mintimis, pajuntam kokia trapi, kokia gili, bei svarbi žmogaus gyvybė. Atitolus nuo paties veikalo turinio, giliau galime pajusti, kiek daug autorius yra pasakęs. Šioje knygoje jis beveik lygiomis išbalansuoja dvasinės mirties temą su fizinės mirties atoaidžiais.

„RAUDONOJO ARKLIO VASAROJE" šios pačios temos nagrinėjamos subtiliau, bei giliau. Čia veiksmas sukasi aplinkui veikėją, kuris mato mirtį dvasinę ir realią savyje ir aplink save. Žvelgiant toliau, pastebime, kad ir mirties pagrindiniai nagrinėjimai yra vykdomi per šį asmenį. Šalutiniai personažai, jų gyvenimo eiga yra tik tam, kad pabrėžtų Stanio, pagrindinio veikėjo, gyvenimo įvykius, kad giliau išaiškintų jo psichologinę mirtį ir besiartinantį realios mirties smūgį.

Psichologinė, dvasinė mirtis daug stipriau pasireiškia „RAUDONOJO ARKLIO VASAROJE" NEGU „BROLIO MYKOLO GATVĖJE." Čia ji aiškiai dominuoja. Jauną daktarą, Stanį Dogenį, suranda Raudonasis arklys. Tai pasekmė vieną kartą panaudotų haliucinacijas sukeliančių narkotikų. Dabar jis „...nebeatsikrato „atošvaisčių" priepuoliais." (p.199). Praleidęs penkis mėnesius psichoterapiniame stebėjime, jis išeina iš ligoninės į kalnus, vildamasis, „...kad jų miškų tyloje galėsiu viską permąstyti ir suvokti save." (p.31). Pagaliau jis atsiranda viename mažame miestelyje, kur dirbdamas su senuoju miestelio daktaru laukia savo pasveikimo. Čia matome pirmą dvasinės mirties pažymį. Stanis yra miręs visuomenei.. Jis negali dirbti savo įprasto darbo Diubo klinikoje, ortopedinės chirurgijos srityje. Gyvenimo eiga sudrumsta. Jis turi defektą, kuris liepia jam „slapstytis," priepuoliai suvaržo jo normalų gyvenimo būdą. Nors dvasiniai prislėgtas, daktaras Stanis turi vilties kibikštėlę pasveikti. Lygiai taip pat viliasi sugrįžti į normalų gyvenimą darbininkas, Gramolėnų šeimos jaunuolis ir Satyras. Stanis, dirbdamas šalia senojo daktaro Rokso, pradeda atrasti savo karjeros vertę, o Mona, mero duktė, veda jį draugiškumo — meilės keliais. Jis vėl pajunta, kad išsilaisvinimas iš dvasinės mirties netoli.

Nors naujos dienos spindulys artėja, Stanis vistiek yra suvaržytas. Raudonasis arklys ir priepuoliai jį suveržę laiko. Laisvės jis neturi. Čia vėl pasikartoja dvasinės mirties forma, kuri beveik fiziniai surakina Stanį. Išbuvęs penkis mėnesius psichiatrinėje klinikoje, atsiranda mažame kalnų miestelyje. Kiek ilgai jis ten pasiliks, žino tik „kalėjimo sargas" — Raudonasis arklys. Praradimas laisvės Staniui reiškia dvasinę mirtį.

Stanis nėra vienintelis, kuris pririštas prie miestelio — kaimo. Ponia Valerija, mero žmona, vedybomis su meru pririšta prie jo ir prie miestelio. Nors meras atrodo malonus žmogus, savo pyktį išlieja ant žmonos. Žmona tačiau jį myli ir nieko nesako apie sumušimus ir suspardymus. Jos laisvė, kaip ir Stanio, atimta. Su vyru išsiskirti negali. „Miško pramonininkui galima išsiskirti su žmona, bet merui — ne. O merystę jis mėgsta ir ja didžiuojasi..." (p.39). Taip Valerija, netekusi laisvės, paliko dvasiniai apstulbinta.

Panaši istorija sukasi ir apie mero dukrą Moną. Ji gabi, miela mergaitė, baigusi socialinių asistenčių mokslą. „Atvyko pailsėti ir įklimpo." (p.39). Taip ji pasilikus gyvena pas tėvus. Laisvės mažai turi. Miestelis slegia jos dvasią. Gabumas menui irgi lieka paslėptas. Per Stanį ji iš lėto pradeda pajusti laisvės švystelėjimus. Kaip ir Stanis ji laukia išsilaisvinimo, pabėgimo nuo dvasinės mirties.

„RAUDONOJO ARKLIO VASAROJE" yra dar ir

kitos rūšies personažų, kurie jau susigyvenę su mirtimi, nes visai jokios vilties neliko. Jų mirtis peržengia psichologines jėgas. Giliau pažvelgus, pamatome, kad ir Stanio mirties laukimas turi galimybę palikti dvasines ribas.

Pirmasis yra Stanio tėvas, atidavęs anglių kasykloms savo gyvenimą, dabar sanatorijoje mato ateinančią mirtį savo likimo draugų tarpe. Silikosė graužia jo plaučius. Jis laukia mirties. Nežinia ar išgyvens iki rudens. Slepia nuo žmonos, kad nebesugrįš namo. Mirtis artinasi ir nieko nebelieka daryti, tik beviltiškai laukti.

Antrasis, kuris laukia mirties, yra Pieras, miestelio kavinės savininkas. Jis serga skrandžio vėžiu. Skausmas nebepakeliamas. Jis susigyvenęs su besiartinančia mirtimi, dabar tik laukia kol ji ateis, kaip išsivadavimas ir skausmas užges. „Atėjo laikas iškeliauti ir viskas. Įšvirkškite kokį chemikalą, kad nebesikankinčiau ir padedame paskutinį tašką." (p.134). Pieras yra pasiruošęs mirčiai.

Per šiuos du veikėjus pabrėžiama Stanio laukimas. Bet pažvelgus arčiau į jo pasiruošimą priepuoliams, pamatom, kad jis ne tik priepuolių bijo, bet ir to ką jie atneš: nesąmoningas iliuzijas, pamišimo veiksmus ir net galimą savižudybę. Taigi, Stanis ne tik laukia Raudonojo arklio užpuolimų, bet ir mirties. Kol jis buvo psichiatrinėje klinikoje, Stanio gyvybę saugojo Lemrenas. Jaunas daktaras saugojamas ir stebimas!... Gyvybė gelbstima. Bandoma kiek galima stipriau atstumti mirties rankas. Šis apsaugojimas nuo mirties pabrėžiamas ir tuo, kad Stanis pats yra chirurgas ir yra laikęs kitų gyvybes savo rankose. Stanis žino gyvenimo ir mirties reikšmę. Jis irgi gelbsti žmones iš mirties glėbio. Šiuo Cinzas bando įrodyti, kad gyvybė ir mirtis dažnai priklauso nuo kitų.

Paskutiniuoju atveju Cinzas atskleidžia dar vieną mirties aspektą, jos staigumą. Čia daugiausia figūruoja Stanis ir daktaras Roksas. Lemreno saugojimo atgarsiai dar stipriai jaučiasi. O dabar Stanio draugė Danielė, Lemreno paprašyta, saugojo jaunąjį daktarą per naktį, nes visi duomenys rodė galimą savižudybę. Jau čia parodomas galimos mirties staigumas. Stanis su Daniele budėdami praleidžia ištisą nemigo naktį. Pirmieji aušros spinduliai nubaido baimę, bet mirties staigumo aidas tebesivaidena. Paskutinis priepuolis pagauna Stanį, bet galų gale jis nugali Raudonąjį arklį. Šį mirties aspektą Cinzas pabrėžia daktaro Rokso netikėtu užsimušimu, jam užmigus bevairuojant automiblį. Mirtis, būdama staigi, užklumpa mus visus nejučiomis, kada gal būt jos mažiausiai tikimasi. Čia galima išvesti paralelę su senojo Armano netikėta mirtimi „BROLIO MYKOLO GATVĖJE."

Skaitytojui gana sunku susitaikyti su daktaro Rokso mirtimi, bet rašytojas tuo parodo ir likimo galią — fatalizmą. Knyga užbaigiama šviesia mintimi: Stanis išsilaisvina iš dvasinės mirties, ir kol kas fizinė mirtis yra atitolinta.

„RAUDONO ARKLIO VASAROJE" ir „BROLIO MYKOLO GATVĖJE" analizuojama gyvenimo realybės. Cinzas dramatizuoja visuomeninę arba dvasinę mirtį ryškiais pavyzdžiais. Taip pat apčiuopiama tampa ir fizinė mirtis. Vienas iš svarbiausių rašytojo įnašų į gyvenimo supratimą ir yra šios gyvenimo ir mirties temos nagrinėjimas.

Redakcijos pastaba:

Šį diplominį darbą Dalia Bilaišytė rašė, kai E. Cinzas dar nebuvo išleidęs „Monos". Darbas yra labai savarankiškas, nes tokios temos nagrinėjimo nepastebėta mūsų spaudoje.

Svarstymai

Ramunė Kubiliūtė

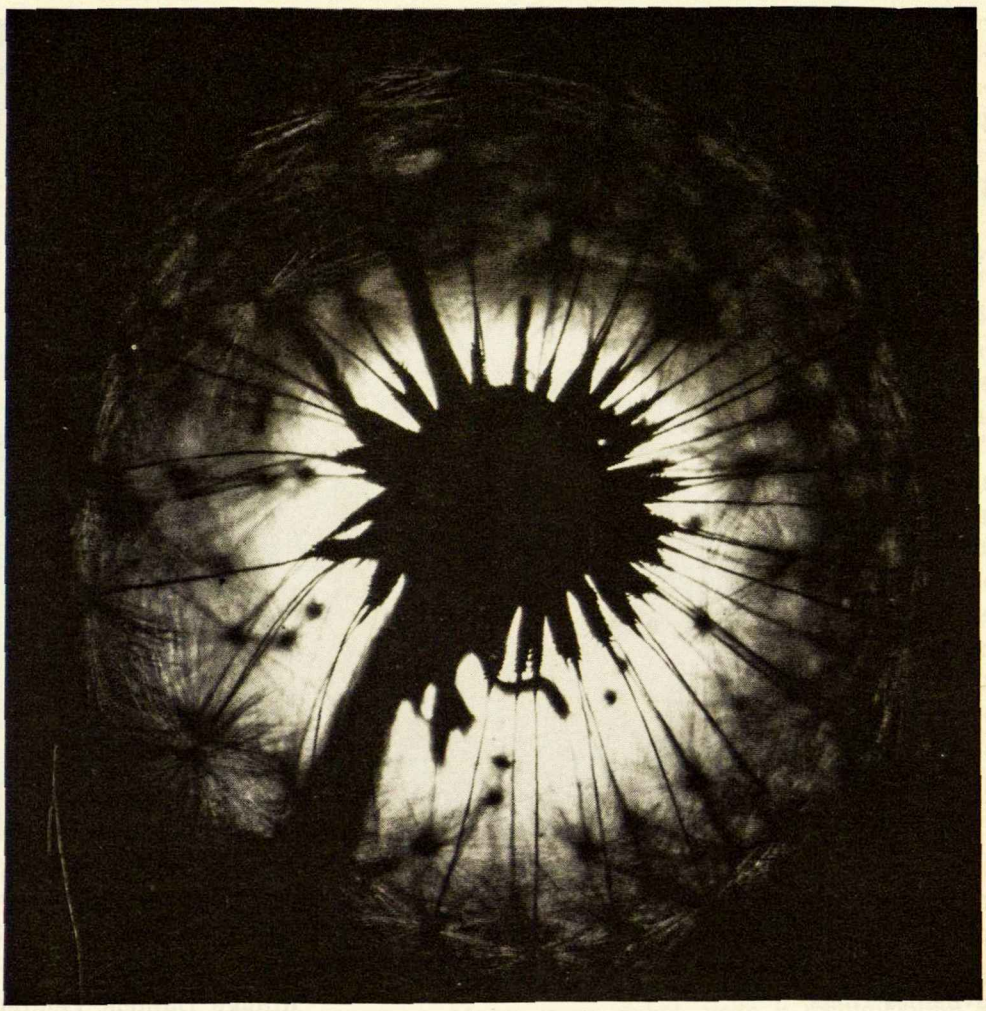

Lietuvių kalbos svarba

Spaudoje dažnai nagrinėjamos klaidos, kurias darome kalbėdami lietuviškai. Kartais tačiau tenka pagalvoti, koks lietuvių kalbos mokėjimas vertybių skalėje?

Kazio Almeno 1977 m. ..Draugo" premijuotame romane „Sauja skatikų" Donatas Vėbra aplanko Šenadorių (Shendandoah, Pa.), ieškodamas Vilniaus Sadausko. Sutinka Sadausko dėdę Juozapą, seną lietuvį ateivį. Juozapas jau arti 90 metų amžiaus, o jo lietuvių kalba tokia, kad jis „klynina stubą" ir „seilsmanų" jis „nelaikina". Tačiau savo palikime Juozapas nebenori savo parapijai palikti pinigų naujiems vargonams, nes „nebegied ten lietuviškai" ir, kad „ant angelsko liežuvio bus geri ir seni". Juozapas turi tam tikrus įsitikinimus, kas liečia jo lietuvybę.

Baltimorėje gyvenantis jaunas studentas Algis Sadauskas sako, kad jis turi „gerą maflerį" savo mašinoje ir kad Donatas Algio tėvą „subagino ir suvabalino" (t.y. suerzino). Gale romano Algis Sadauskas žada bandyti kitoje valstijoje gyvenančiam tėvui rašyti lietuviškai, nors bus daug klaidų (jo toks pasakymas) ir žada aplankyti Donatą Vėbrą Lietuvoje. Jo sesuo Eglė , tuotarpu nepaveikta savo brolio pergyvenimų, toliau tęsia savo draugystę su nelietuviu draugu Dovydu.

* * *

1984 m. vasario mėn. pirmą kartą išėjo "The Observer". Tai Lietuvių katalikų federacijos leidžiamas laikraštis. Pirmojo numerio redakcijos žodyje užsiminta apie anglų kalba parašyto leidinio reikalingumą. Sakoma, kad daugėja žmonių skaičius JAV-se, kuris lietuviškai nekalba. 1980 m. JAV gyventojų apskaičiavimuose 800,000 žmonių sakėsi, kad esą lietuvių kilmės. „The Observer" rašo, kad nori apjungti šią plačią lietuvių kilmės visuomenę ir taip pat įvairius Federacijai priklausančius vienetus: Lietuvos vyčius, ateitininkus ir kitus.

Kur matomas ryšys tarp Almeno romano ir naujo laikraščio „The Observer"? Gal Algis Sadauskas buvo Kazio Almeno idealizmo sutvėrimas? O gal „The Observer" perlengvai priskiria visus lietuvių kilmės žmones į lietuviškai nekalbančias ir neskaitančias gretas?. Kaip bebūtų, tikimės, kad bus tokių, kurie gal „The Observer" ar panašius leidinius perskaitę, kol dar yra jauni, seks Algio Sadausko pavyzdžiu, o nelauks Juozapo Sadausko senatvės, kuris parodė savo nepasitenkinimą lietuvių kalbos nebuvimu senoje lietuvių bažnyčioje.

Lietuvių kalbos vartojimas kaip vertybė nulemia „Ateities" ir kitų žurnalų likimą, bet „The Observer" ir kiti leidiniai matyt bando neatstumti kitų, kurie, lietuvių kalbos nemokėdami, gal ja susidomės ar kitaip lietuvių reikalams padės.

LIETUVIO TURTAS – GIMTOJI KALBA

Birutė Tamulynaitė

Klaidingas prielinksnio „ant" vartojimas

(tęsinys)

3. Dar kitu atveju vietoj kilmininko prielinksnio „ant" vartojamas NAUDININKO LINKSNIS:

a. * Išleidau daug pinigų ant drabužių, bet dar daugiau ant maisto.
a. Išleidau daug pinigų drabužiams, bet dar daugiau maistui.

b. * Studentas pasiliko pinigų tik ant anatomijos knygos.
b. Studentas pasiliko pinigų tik anatomijos knygai.

c. * Ar turi dešimt dolerių ant benzino?
c. Ar turi dešimt dolerių benzinui?

4. Taip pat vietoj kilmininko prielinksnio „ant", kada reiškia laiką, vartojame LAIKO GALININKĄ, pvz.:

a. * Vytauto gimtadienis bus ant balandžio trečios dienos.
a. Vytauto gimtadienis bus balandžio trečią dieną.

b. Liana atvažiuos šeštadienį.
b. * Liana atvažiuos ant šeštadienio.

c. * Ant Kalėdų daug kas sirgo.
c. Per Kalėdas daug kas sirgo.

Bet kartais yra vartojami ir kiti linksniai išreikšti nustatytą laiko tarpą:

* Išvažiuosim į Kanadą ant visos savaitės.
a. Išvažiuosim į Kanadą visai savaitei.

b. * Išsinuomavom vasarvietę ant penkių dienų.
b. Išsinuomavom vasarvietę penkioms dienoms.

c. * Išvykau Europon ant vienų metų.
c. Išvykstu Europon vieneriems metams.

5. Kitais atvejais, kada reiškiame kokio veiksmo tikslą, nevartojame kilmininko prielinksnio „ant", o pavartojame GALININKO LINKSNĮ ir kitą prielinksnį:

a. * Išvykome į Detroitą ant sporto varžybų.
a. Išvykome į Detroitą, į sporto varžybas.

b. * Jonas skubėjo į stotį, kad nepavėluotų ant traukinio.
b. Jonas skubėjo į stotį, kad nepavėluotų į traukinį.

6. Vietoj kilm. prielinksnio „ant" vartojame kartais ir kitus prielinksnius, kurie tiksliau išreiškia mintį:

a. * Girdėjau žinias ant radijo.
a. Girdėjau žinias per radiją.

b. * Regina skaitė knygą ant laumių.
b. Regina skaitė knygą apie laumes.

c. * Ar važiavai ant tos kelionės?
c. Ar važiavai į tą kelionę?

d. * Ar jis važiavo ant biznio reikalų?
d. Ar jis važiavo su darbo reikalais?

e. * Pasibelsk ant durų.
e. Pasibelsk į duris.

7. Taip pat galima pavartoti vietoj kilmininko prielinksnio „ant" kitokius žodžius ir išreikšti tą patį posakį.

a. * ant galo
a. pagaliau; galų gale

b. * gyvena ant savęs
b. gyvena savarankiškai

c. * gyvena ant kitos gatvės pusės
c. gyvena anapus gatvės

d. * ant „sėlo" (sale)
d. išpardavime; pirko nupiginta kaina

Šie įvairūs pavyzdžiai parodo, kad galima klaidingo kilmininko prielinksnio „ant" vartojimo išvengti ir vietoj jo pavartoti kitus linksnius, kitus prielinksnius ir net kitokius išsireiškimus.

(Vartota medžiaga: Kalbos praktikos patarimai, 20-22 psl.)

Los Angeles moksleiviai ir studentai

Sekmadienį, vasario 26 d., dr. Brinkio namuose įvyko Los Angeles Studentų ir Moksleivių ateitininkų studijų diena. Dieną pradėjome su šv. Mišiom Šv. Kazimiero parapijoje. Iš ten nuvažiavome pas dr. Brinkį ir susirinkę atidžiai klausėmės kun. Celiešiaus maldos/kalbos.

Dienos temą — „Kovos Dvasia" — pristatė paskaitininkė p. Saulė Palubinskienė. Jos pagrindinis pavyzdys kovojančios dvasios, tai Julius Sasnauskas, kurio padėtimi mes visi rūpinamės. Po p. Palubinskienės kalbos buvo pristatytas laiškas išeivijos jaunimui iš pogrindžio leidinio „Lietuvos Ateitis". Laiške buvo trys prašymai. Pirmąjį prašymą — grįžti atgal į Lietuvą — pristatė Milda Palubinskaitė. Panagrinėjome prašymą ir nutarėme, kad iš tikrųjų mes daugiau galime padaryti čia, negu ten grįždami. Taip ir priėjome prie antrojo prašymo — jei negrįžti, tai bent būti kenčiančios Lietuvos balsu laisvajame pasaulyje. Šį prašymą labai stropiai ištyrinėjo ir pristatė Živilė Tomkutė. Trečią pristatė Dalytė Trotmanaitė. Lietuvos jaunimui šis buvo svarbiausias — būtent turėti vienybę su jais maldoje. Ne tik su jais, bet ir su „(visais) geros valios žmonėmis, išpažįstančiais Avinėlio ženklą".

Kai kurie studijų dienos dalyviai yra buvę Lietuvoje, tai jie su visais pasidalino savo įspūdžiais. Linas Polikaitis ir Rita Bureikaitė abu sakė, kad jie buvo apsupti giminių, kad jie jautė stiprią lietuvišką dvasią, bet vistiek buvo kažkaip nejauku. Jie jautė, kad tikrai buvo nelaisvame krašte. P. Palubinskienė ir p. Marytė Sandanavičiūtė-Newsom taip pat prisidėjo savo įspūdžiais. Taip gavome pilną vaizdą — iš jaunimo pusės ir iš suaugusių pusės.

Kovo Palubinsko dėka per pertrauką visi gardžiai pavalgėme skanią pizzą. Keli tęsė rimtas kalbas net pertraukos metu. Kitiems pertrauka buvo geras laikas atsikvėpti (nuo rimtų kalbų).

Vėl susirinkę dar panagrinėjome Lietuvos jaunimo laišką ir tęsėme programą. P. Palubinskienė paskaitė jausmingą ištrauką iš „Ateities" ir tada pristatė p. Juozą Kojelį, kuris kalbėjo keliom temom: „Kovos dvasia, branduoliniai ginklai", „Amerikos vyskupų laiškas". Jis supažindino su neseniai gautais pogrindžio spaudos leidiniais — „Kronika" ir „Lietuvos ateitim". Taip pat davė pasiūlymų, kaip galime atsakyti žmonėm, kurie dirba branduolinių ginklų panaikinimui arba „sušaldymui". Siūlė pristatyti faktus apie padėtį Lietuvoje, išryškinant, kad komunistais negalima pasitikėti.

Studijų dieną baigėme, rašydami laiškus kaliniams. Išvažiavome apšviesti ir pilni vilties Lietuvos ateičiai.

Dėkojame dr. Brinkiui už prieglaudą, visiems kalbėtojams, Kovui už pizzą ir didelis ačiū studentei Gintai Palubinskaitei už šios dienos suruošimą ir rūpestį jos pasisekimu.

Gailė Radvenytė

O kas tėvynėje?

Aleksas Girdenis, Vilniaus universiteto lietuvių kalbos katedros docentas, 1983 m. spalio 11 d. apgynė daktaro disertaciją „Teoriniai lietuvių fonologijos pagrindai."

Dr. A. Girdenis yra žinomas Lietuvoje kaip kalbotyros, fonologijos ir dialektologijos specialistas, žymus žemaičių tarmių tyrinėtojas.

Kompozitorė Genovaitė Vanagaitė šįmet švenčia 20-metį kompozicinio darbo. Kompozicinį darbą pradėjo dar tebebūdama Vilniaus konservatorijoj. 1963 m. ji gavo kompozitorių klasės diplomą. Pirmą kartą tokį diplomą gavo moteris.

Genovaitė Vanagaitė daugiausia kuria vaikams. Tai dainų melodijos vaikų chorams. Be šių dainų ji yra sukūrusi muziką TV vaidinimui "Pelėdžiuko sapnas", "Pasaka apie šėmą veršelį".

Jos kolegė V. Krakauskaitė 1984 m. sausio „Pergalės" nr. rašo, kad G. Vanagaitė sukūrė operą vaikams. Operos vardas ir libreto autorius dar neskelbiamas.

1983 m. Lietuvoje išėjo **Vinco Kuzmicko "Kristijonas Donelaitis".** Tai yra labai stropi studiją apie Donelaičio gyvenimą. Kuzmickas nukeliavo į Rytprūsius, apžiūrėjo Donelaičio lankytas ir gyventas vietas, stengėsi susipažinti su vietovardžiais. Dar daugiau: jis sužinojo, kad klebonija, kurioje gyveno Donelaitis, ir dabar tebestovi.

Vanda Zaborskaitė 1984 m. „Pergalės" pirmam numery rašo: „K. Donelaičio gyvenimo vaizdai knygoje kartais įgauna meninio pasakojimo sugestyvumą, darnią detalės ir apibendrinimo jungtį, pvz. „svečiuodamasis pas P. Ruigį, K. Donelaitis buvo vaišinamas ne tik skania duonos gira, Valterkienio sūriais ir obuoliais, bet ir supažindinamas su tyrinėtojo sukauptais lietuvių kalbos turtais (...) Patogiai įsitaisę prie liepsnojančio židinio jaukioje Valterkiemio klebonijoje, protarpiais įsiklausydami į nykų sniego pūgos stūgavimą Ramintos upelio klonyje, R. Ruigys su jaunuoju Kristijonu galėjo šnekėtis, kokia graži ir turtinga lietuvių kalba" (122 psl.).

Gaila, kad lietuvių literatūros istorikas Vincas Kuzmickas nepamatė savo puikaus veikalo. Jis suredagavo rankraštį ir ... mirė.

Nauja SAS centro valdyba posėdžiavo New Yorke

Studentų Ateitininkų Sąjungos naujoji centro valdyba yra sudaryta iš Washingtono ir New Yorko studentų. Į ją įeina: pirmininkas — Arūnas Pemkus iš Washingtono, vicepirmininkas — Algirdas Lukoševičius, iždininkas — Paulius Gudelis, sekretorius — Henrikas Šatinskas, atstovas Federacijos valdyboje — Linas Palubinskas iš Chicagos, korespondentas Amerikai ir Kanadai — Darius Kudžma, korespondentė Europai, P. Amerikai ir Australijai — Kristina Lukaitė iš Washingtono, stovyklų koordinatorė — Raminta Pemkutė iš Chicagos.

Naujoji centro valdyba posėdžiavo sausio 28 pas Algirdą Lukoševičių Woodhavene, N.Y. Dalyvavo visi valdybos nariai, išskyrus Ramintą Pemkutę ir Kristiną Laukaitę.

Valdyba nutarė visur sugyvinti studentų ateitininkų veiklą. Ypač daug dėmesio bus skiriama Amerikos rytiniam pakraščiui, kur studentų veikla yra gerokai apmirusi.

Sudaryti darbo planai. Pirmiausia kovo 15-18 Dainavoje buvo ruošiami kursai. Vasarą, kaip įprasta, bus rengiama stovykla. Dar tiksli data ir vieta nenustatyta. Rudenį vėl bus kursai.

Informacijos reikalam per metus išleis keturis aplinkraščius. Ten bus informuojama apie Studentų ateitininkų sąjungos veiklą, bus duodama daug žinių iš Federacijos veiklos. Taip pat išleis du Gaudeamus numerius. (Gaudeamus — yra studentų ateitininkų kultūrinio pobūdžio leidinys).

Visi studentai bus raginami įsijungti į korporacijas, nes kitaip jų veikla gali visai sunykti arba net gali jos ir išmirti.

Šiemet yra šv. Kazimiero metai. Visi studentai ateitininkai raginami savo kolonijose uoliai įsijungti į minėjimų rengimą, dalyvauti minėjimuose ir kitus skatinti dalyvauti.

Kitas valdybos posėdis jau bus Dainavoje kursų metu.

Po posėdžio centro valdybos nariai turėjo progos susitikti su New Yorko sendraugių valdyba ir su New Yorko studentų ateitininkų draugovės nariais.

A.L.

Visoms studentų ateitininkų draugovėms

Naujoji centro valdyba nori sudaryti naują narių sąrašą. Prašome visas draugoves sudaryti sąrašą savo narių ir atsiųsti šiuo adresu:

Darius Kudžma
254-20 Pembroke Ave.
Great Neck, NY 11020, USA

Įrašykite narių vardus, pavardes, adresus, telefono numerius ir pažymėkite kurie nariai yra vadovai. Ačiū.

Naujai atgijusi jaunučių ateitininkų veikla Bostono apylinkėje

Lapkričio gale daktaro Skrupskelio namuose Cape Cod įvyko Bostono apylinkės jaunučių ateitininkų susirinkimas. Susirinkimą pravedė ponia Daiva de sa Pareira ir ponia Danguolė Kuolienė.

Ponia Kuolienė su jauniais pravedė diskusiją apie draugystę. Po to jauniai mažesniesiems pastatė trumpą vaidinimėlį. Jaunučiai su ponia de sa Pereira kalbėjo apie ateitininkų principus. Jaunučių tėvai praleido laiką šnekučiuodamiesi.

Žara Girniūtė

Chicagos jaunųjų dailininkų paroda.

Jaunųjų dailininkų paroda įvyko 1983 m. nuo kovo 11 d. iki kovo 18 d. Ateitininkų namuose.

Parodoje savo kūrinius buvo išstačiusios penkios dailininkės:
Daina Žiemliauskaitė-Juozevičienė,
Daiva Karužaitė-Gogola,
Jonė Karužaitė,
Rūta Končiūtė,
Kristina Kotovaitė.

Kovo 11 d. dail. Viktorija Kašubaitė-Matranga įdomiai supažindino parodos atidarymo dalyvius su dailininkių kūryba.

Daiva Karužaitė-Gogola paskaitė savo kūrybos eilėraščių.

Parodos atidarymo programai šauniai vadovavo poetė Julija Švabaitė-Gylienė.

MŪSŲ KALINIAI

Kun. Alfonsas Svarinskas
618623, Permskaya obl.
Chusovskoy r-n,
pos. Kuchino
uchr. VS-389/36
U.S.S.R.

Kun. Sigitas Tamkevičius
Uchr. 5110/1
Moscow,
U.S.S.R.

TRUMPAI

A. Kazlauskas SAS kursuose Dainavoje š.m. kovo 16-18 d. kalbėjo tema „Perėjimas iš studentų į jaunesniuosius sendraugius".

Daumanto kuopos s-mas įvyko Ateitininkų namuose kovo 11 d.

Kun. Ged. Kijauskas Ateitininkų namuose bal. 1 d. pravedė religinio susikaupimo dieną.

Čikagos ateitininkų maldos diena už Lietuvą buvo kovo 14 d. tėvų marijonų koplyčioje. Šv. Mišias atnašavo kun. V. Bagdanavičius MIC.

Kun. J. Kuzminskas kun. Alf. Lipniūno kuopai padovanojo LKB kronikos angliško vertimo knygų, kurias kuopos nariai įteiks įvairioms universitetų ir mokyklų bibliotekoms.

Arūnas Pemkus atstovavo ateitininkams, nešant aukas per kovo 4 d. kazimierines šv. Mišias Romoje.

New Yorko studentai. Po įvykusio pirmojo CV posėdžio sausio 28 d. New Yorke. New Yorko draugovės studentai ateitininkai ir sendraugiai turėjo susipažinimo vakarą. Gražiai pabendrauta sendraugių su naująja Stud. a-kų centro valdyba.

Poetė Julija Švabaitė ir dr. Danutė Saliklytė yra pagrindinės kultūrinių popiečių organizatorės Ateitininkų namuose.

New Yorko studentai. Kovo 4 d. New Yorko studentų at-kų draugovė dalyvavo su vėliava Apreiškimo parapijos šv. Kazimiero minėjimo iškilmingose mišiose.

Sveikinimai

Sveikiname rašytoją Alę Rūtą-Arbienę, laimėjusią šių metų „Draugo" romano konkursą. Romano vardas „Pirmieji svetur".

Sveikiname Gintę Damušytę, laimėjusią Eugenijaus Kriaučeliūno jaunimo premiją.

Padėka

Ateitininkų Sendraugių Centro valdyba paskyrė „Ateičiai" tūkstantį dolerių.

,,Ateities'' redakcija ir administracija yra labai dėkinga ASS už šią paramą.

Atsiųsta paminėti

Vyskupas Vincentas Brizgys. ŽMOGUS REALIAME GYVENIME. Įvairios temos. Pagrindine mintis — padėti žmogui susivokti realiame gyvenime, sprendžiant įvairias problemas. 1984 m. Kaina nepažymėta.

Kazys Bradūnas. PRIERAŠAI. Eilėraščiai. Išleido „Ateitis". 79 psl. Kaina 6 dol.

Alfonsas Tyruolis, VAINIKAS — KRYŽIUS — LELIJA. Kazimierinė grožinės literatūros antologija. 1984 m. Kaina: kietais viršeliais 12 dol., minkštais — 9 dol.

Stasys Santvaras. BUVIMO PĖDSAKAI. Aštuntoji lyrikos knyga. Išleido „Viltis". Leidinio mecenatė — Alė Valiukaitė-Santvarienė. 1983. Kieti viršeliai. Kaina — 9 dol.

Mirga Girniuvienė. DINGUSIO GINTARO PASLAPTIS. Jaunuolių nuotykių knyga. Iliustravo pati autorė. Veiksmas vyksta Čikagoje, daugiausia Brighton parke. Įdomiai įvestas Juliaus Sasnausko asmuo. JAV LB Švietimo tarybos leidinys. 1983. Kaina 5 dol.

Birutė Šlajutė-Nalienė, KALNŲ GĖLYTĖ. Eiliuota pasaka vaikams. Iliustravo Diana Kizlauskienė. JAV LB Švietimo tarybos leidinys. 1983. Kaina — 2 dol.

Jonas Minelga. ŽIOGAS MUZIKANTAS. Eilėraščiai vaikams. JAV LB Švietimo Tarybos leidinys. Iliustravo Diana Kizlauskienė 1984. Kaina — 3.50 dol.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 30, 1983 Gruodis. Redaktorė — Stefanija Stasienė. Administratorius Juozas Plačas, 3206 W. 65th Str. Chicago IL, 60629.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 3(56). Redaguoja Petras Maldeikis. Administratorius A. Balčytis 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago.

„Į LAISVĘ, Lietuvių politikos žurnalas 1983 m. gruodis. Leidžia Lietuvių fronto bičiuliai. Redaktorius Vacys Rociūnas. Administratorius Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305.

Jaunimo konkursas apie šv. Kazimierą

Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komitetas pavedė *Ateities* žurnalo redakcijai skelbti konkursą jaunimui apie šv. Kazimierą.

KONKURSE gali dalyvauti jaunimas nuo 15 iki 30 metų amžiaus.

TEMA: Rašinių tema turi būti apie šv. Kazimierą bei jo reikšmę mums šiandien.

ŽANRAI: Rašinių žanrai gali būti įvairūs: proza, poezija, straipsnis ir kt.

MECENATAS: Kun. dr. Juozas Prunskis skiria 1000 dolerių sumą premijoms.

PREMIJOS: Konkurso kūrinių vertinimo komisija turi pilną teisę padalinti 1000 dol. sumą savo nuožiūra premijoms pagal dalyvių amžių, žanrus ir kt.

RAŠINYS pasirašomas slapyvardžiu, nurodant ir autoriaus,-ės amžių. Autoriaus,-ės slapyvardis, tikroji pavardė ir vardas bei adresas ir telefonas užrašomi ant atskiro lapelio, kuris įdedamas į mažą voką. Mažas vokas užklijuojamas ir kartu su rašiniu, įdėjus į didesnį voką, siunčiamas adresu: JAUNIMO KONKURSUI, 7430 South Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

TERMINAS. Visi rašiniai vertinimo komisiją turi pasiekti iki 1984 m. liepos 10 d. vidurnakčio.

PREMIJŲ LAIMĖTOJAI bus paskelbti Lietuvių Katalikų Kongrese 1984 m. rugsėjo 1-2 d. Toronte.

PREMIJUOTI RAŠINIAI tampa Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komiteto nuosavybe ir bus atspausdinti „Ateities" žurnale. Nepremijuoti rašiniai autoriams negrąžinami, bet gali būti spausdinami susitarus su jais.

KONKURSO vertinimo komisijos narių pavardės bus paskelbtos vėliau.

Ateities redakcija

ALp(LKA)1786
1984, Nr.4

90.725.224